

AKCIJA ZA SOCIJALNU PRAVDU

GRAĐANSKA
ALIJANSA

Civic Alliance - Aleanca Qytetare

EVROPSKE PRAKSE JOŠ SU DALEKO

Finansira
Evropska unija

Crna Gora
Ministarstvo javne uprave

„Ovaj izvještaj je nastao u okviru Projekta „Ka većoj vidljivosti u određivanjima pritvora na lokalnom nivou“, a podržan je kroz program malih grantova projekta „Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori“ IPA/2022/439-819, dodijeljen od Evropske unije, uz kofinansiranje Ministarstva javne uprave. Sadržaj analize je isključiva odgovornost Nevladine organizacije Akcija za socijalnu pravdu i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.“

EVROPSKE PRAKSE JOŠ SU DALEKO

Autor izvještaja:
Ines Mrdović

Dizajn i prelom:
Jelena Jušković

Štampa:
Print4you, Podgorica

Tiraž:
50

**NVO Akcija za socijalnu pravdu
Spuž, Danilovgrad**

*www.aspmne.com
desk@aspmne.com*

SADRŽAJ

1. Sažetak	5
2. Uvod	7
3. MEĐUNARODNI I DOMAĆI PRAVNI OKVIR ZA PRITVORE	8
3.1. Praksa Evropskog suda – bez proizvoljnosti kod pritvora	8
3.1.1. Pritvor treba da je srazmjeran	10
3.2. Konvencija o ekstradiciji omogućava izručivanja	11
3.3. Domaći pravni okvir u duhu međunarodnih propisa	11
3.3.1. Ustavna garancija lične slobode i zakonitog pritvora	11
3.3.2. Zakonske norme o pritvoru	13
3.3.3. Pritvor za strane državljane	15
4. POSTUPCI USTAVNOG SUDA	17
4.1. Usvojeno pet ustavnih žalbi	17
4.2. Neki od primjera odbijenih ustavnih žalbi	20
5. PRAKSA OMBUDSMANA	23
5.1. Ombudsman 2022. donio jedno mišljenje	23
5.2. Mali broj postupanja i 2023. godine	24
5.2.1. Pritužba na izjavu premijera	25
6. RJEŠENJA O PRITVORIMA ANALIZIRANIH SUDOVA	26
6.1. Praksa Osnovnog suda u Podgorici	28
6.1.1. Podaci nijesu dostavljeni	28
6.1.2. Opasnost od ponavljanja djela glavni osnov	29
6.2. Sud u Baru rijetko citira evropsku praksu	30
6.2.1. Opasnost od ponavljanja čest osnov za pritvor	30
6.2.2. Mahom iste formulacije za produženje pritvora	31
6.3. I sud u Bijelom Polju sa različitom praksom	32
6.3.1. Najviše pritvora za nasilje u porodici	32
6.3.2. Slične formulacije za produženja pritvora	34
6.3.2.1. Proganjanje	35
6.4. Rješenja pljevaljskog suda cjelovita	35
6.4.1. Preovlađuju djela nasilja u porodici	35
6.5. I sud na Cetinju bez evropske prakse	36
6.6. Zainteresovani subjekti slično o pritvorima	37
6.7. Studija slučaja: Pritvor nekadašnje predsjednice Vrhovnog suda	38
7. ZAMOLNICE U MEĐUNARODNOJ POMOĆI	40
7.1. Najviše zamolnica ka Srbiji	40
8. PREPORUKE	43

1. SAŽETAK

Za savremenu civilizaciju **pitanje lične slobode ima jedan od najvećih značaja** u korpusu zaštite osnovnih ljudskih prava. Stoga se situacije lišenja slobode, kojima se ograničava lična sloboda, kao jedno od najvažnijih ljudskih prava, strogo propisuju najznačajnijim međunarodnim konvencijama i kroz nacionalna zakonodavstva, a kako bi se izbjegla samovoljna postupanja državnih organa u ograničavanju slobode građana, pri čemu se situacije lišenja slobode najčešće odnose na određivanje pritvora licima, za koja postoji sumnja da su učinila krivična djela.

Crnogorskim Ustavom je propisan primat međunarodnog prava u odnosu na domaće zakonodavstvo, dok je u pogledu određivanja pritvora crnogorski normativni sistem usaglašen sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, kao jednim od najbitnijih međunarodnih izvora prava. Dugogodišnja **praksa Evropskog suda za ljudska prava** fokusira se na to da, kao zakonska mjera oduzimanja osnovnog ljudskog prava na ličnu slobodu prije donošenja pravosnažne sudske odluke o krivici, **pritvor nije kazna**, niti se smije pretvoriti u kaznu, već je **isključivo mjera za obezbjeđivanje prisustva** osumnjičenog u krivičnom postupku.

Iako ne postoji zakonska obaveza da crnogorski sudovi prilikom donošenja rješenja o određivanju i produženju pritvora citiraju sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, čini se cjelishodnim i opravdanim da to čine, ne samo zbog primata međunarodnog prava u odnosu na domaće zakonodavstvo, već što se na taj način smanjuje i prostor za pravno osporavanje takvih rješenja, a u isto vrijeme se, zahvaljujući primjeni evropskih standarda, ostvaruje i snažnija zaštita ličnih sloboda građana i time štiti korpus osnovnih ljudskih prava. Ipak, analiza rješenja o određivanju i produženju pritvora, koje su tokom 2022. godine donosili nekoliko osnovnih i dva viša suda u zemlji, pokazuje da se **sud rijetko poziva na izvor evropske sudske prakse**, već rješenja uglavnom sadrže zakonski osnov za pritvor i/ili obrazloženje zašto se ne primjenjuje blaža mjera, nego se osumnjičeno lice lišava slobode kroz boravak u istražnom zatvoru.

Ova analiza pokazuje da je Osnovni sud u Baru rijetko citirao izvore evropske prakse, Osnovni sud u Pljevljima u svega nekoliko slučajeva, Osnovni sud u Bijelom Polju je to činio u većem broju predmeta, dok je evropski izvor prava kod Osnovnog suda na Cetinju primijenjen samo jednom. Viši sud u Podgorici i Viši sud u Bijelom Polju uopšte ne citiraju izvore evropskog prava i ne pozivaju se na predmete iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, kada njihova vijeća odlučuju o produženjima pritvora, već se pozivaju na odgovarajući zakonski osnov.

Kada je u pitanju sadržaj samih rješenja o pritvorima, Osnovni sud u Baru na opšti način opisuje kritični događaj, ne navodi ključne izvode iz izjave osumnjičenog lica, često se iz njega ne vidi ni objekat krivičnog djela. Za razliku od tog suda, rješenja o određivanjima pritvora osnovnih sudova u Pljevljima i na Cetinju su znatno cjelovitije obrazložena, pa sadrže i iskaze osumnjičenog lica ili detaljan opis kritičnog događaja, dok su kod Osnovnog suda u Bijelom Polju ona u značajnoj mjeri obrazložena. U isto vrijeme, rješenja o pritvorima

Višeg suda u Podgorici su cjelovito obrazložena, dok to nije uvijek bio slučaj kod Višeg suda u Bijelom Polju.

Analiza je pokazala, a u vezi produžavanja pritvora i u odnosu na prednje navedene sudove, da se u dobroj mjeri ponavljaju isti razlozi i okolnosti, kao u rješenjima, kojima se prvi put određuju pritvori, pa se može ocijeniti da **sudovi u svojim postupanjima više koriste automatizam**, a da se u svakom konkretnom predmetu ne upuštaju u razmatranje svih razloga i okolnosti, od kojih zavisi produženje ili ukidanje pritvora, već se oni većinom ponavljaju i isti su tokom proteka pritvorskog vremena za osumnjičeno lice.

Ustavnom sudu Crne Gore je tokom 2022. godine dostavljeno 29 ustavnih žalbi od pritvorenih lica, kojima su podnosioci ukazivali na povredu prava usljed lišenja slobode i pritvora, odnosno povredu prava na slobodu i sigurnost. **Ustavni sud se**, postupajući po žalbama, u donijetim odlukama uvijek **pozivao na veći broj predmeta iz prakse Evropskog suda** za ljudska prava. Od razmatranih 29 ustavnih žalbi, pet ustavnih žalbi je usvojeno, dok je Ustavni sud donio 24 odluke, kojima se ustavne žalbe odbijaju i utvrđuje da nije bilo povreda prava prilikom određivanja ili produžavanja pritvora licima lišenim slobode.

Podaci o postupcima, koje je Ombudsman provodio u 2022. godini u vezi pritužbi o pritvorima, i činjenica da je donijeto samo jedno mišljenje, pokazuju da se toj instituciji o ovom pitanju ne obraća veliki broj pritvorenih lica, a slično je i u prvih devet mjeseci 2023. godine. **Ombudsman** je tokom tog perioda **utvrdio nekoliko kršenja evropske prakse** u produžavanju pritvora.

Tokom izrade ove analize, Akcija za socijalnu pravdu je obavila razgovore sa više zainteresovanih subjekata, prevashodno advokata, novinara, bivših sudija, a u cilju prikupljanja što većeg broja mišljenja o praksi određivanja i produženja pritvora od strane sudova.

Većina intervjuisanih sagovornika ocijenila je da sudovi po automatizmu produžavaju pritvore, da se praksa primjene evropskog prava, iskazanog kroz presude Evropskog suda za ljudska prava, vrlo ograničeno koristi u rješenjima o određivanju ili produžavanju pritvora, kao i da je **potrebno promijeniti prakse** kako bi se prema pritvorenim licima primijenili evropski standardi lišenja slobode, a koji se svode na to da pritvor treba da je isključivo mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog lica radi vođenja krivičnog postupka.

Ova analiza u **preporukama** ukazuje da je potrebno **ustanoviti jednoobraznu praksu** crnogorskih sudova kako bi se u rješenjima o određivanju i produžavanju pritvora koristili kao izvori presude Evropskog suda za ljudska prava. Preporuka je i da razlozi za produženjima pritvora moraju biti dodatno obrazloženi, a ne da se puko i po automatizmu ponavljaju isti razlozi iz rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor osumnjičenom licu.

Pored toga, preporučuje se da rješenja o određivanju i produženju pritvora moraju biti cjelovito obrazložena u odnosu na sve okolnosti kritičnog događaja, a kada su u pitanju složeni krivični postupci uz navođenje ključnih elemenata kritičnog događaja. Jedna od preporuka jeste i proširenje zakonskog osnova novim pritvorskim osnovom, koji bi se ticao ometanja krivičnog postupka kroz uticaj na nosioce sudijske funkcije, a što je preporučeno zbog slučaja optužbe protiv nekadašnje visoko pozicionirane osobe u pravosudnom sistemu.

Preporuka je i da sva rješenja o pritvorima budu javno dostupna u online bazi odluka crnogorskih sudova, a takođe je neophodno organizovati dodatne obuke i edukacije za nosioce pravosudnih funkcija, naročito u manjim lokalnim samoupravama, radi boljeg upoznavanja praksi Evropskog suda za ljudska prava i presuda po pitanju pritvora.

2. UVOD

Osnovni zadatak ove analize bio je da kroz analiziranje rješenja o određivanju i produženju pritvora, a na bazi uzorka u postupanjima nekoliko osnovnih sudova u zemlji i neposredno viših sudskih instanci, prije svega utvrdi da li se i u kojoj mjeri kod rješenja o pritvorima koristi praksa Evropskog suda za ljudska prava i koliko se prilikom određivanja pritvora koriste evropski standardi. Targetirana godina bila je 2022. godina.

Takođe je zadatak bio utvrditi i da li sudovi pritvore produžavaju po automatizmu, uz ponavljanje istih razloga i formulacija, ili se u svakom konkretnom slučaju razmatraju dodatni razlozi i potpuno se obrazlažu, a koji opravdavaju da lice i dalje bude lišeno slobode. Osim analize rješenja o pritvorima nekoliko osnovnih sudova, a kako bi se dobio širi uvid u problematiku pritvaranja osumnjičenih lica, zbog sumnji u učinjena krivična djela, ovaj dokument je obuhvatio i postupke Ustavnog suda u odnosu na podnijete ustavne žalbe pritvorenih lica, ali i postupanja Ombudsmana prema podnijetim pritužbama.

Prvo poglavlje ove analize je „Sažetak“, u kojem su sublimirani ključni nalazi i saznanja do kojih se došlo radom na ovoj tematici. Poslije poglavlja „Uvod“, gdje je objašnjen zadatak i sadržaj ove analize, slijedi poglavlje naziva „Međunarodni i domaći pravni okvir za pritvore“. U tom poglavlju je detaljno objašnjen pravni osnov za pritvore shodno Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima sa uvidom u osnovne prakse Evropskog suda za ljudska prava, kao i domaći pravni okvir u ovoj oblasti, odnosno ono što je propisano Ustavom i domaćim zakonima.

Nakon objašnjenja međunarodnog i domaćeg pravnog okvira, slijedi poglavlje „Postupci Ustavnog suda“, gdje su obuhvaćene i analizirane odluke tog suda u odnosu na ustavne žalbe podnijete u 2022. godini, a fokus je bio na prihvaćenim ustavnim žalbama. Potom slijedi peto poglavlje „Praksa ombudsmana“, koja obuhvata postupanja ove institucije prema pritužbama o pritvorima, a za period 2022. godine i prvih devet mjeseci 2023. godine.

Šesto poglavlje novi naziv „Rješenja o pritvorima analiziranih sudova“, a u njemu su obuhvaćene analize rješenja o određivanju i produženju pritvora, koje su u 2022. godini donosili osnovni i viši sudovi u Baru, Bijelom Polju, Pljevljima, na Cetinju i Podgorici. Ovdje će biti napomenuto da je Osnovni sud u Podgorici odbio da dostavi rješenja o pritvorima na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, a ona nijesu bila dostupna ni kroz online bazu odluka crnogorskih sudova, pa je analiza obuhvatila samo dio rješenja o produženjima pritvora tog suda, a koja su se mogla pronaći kroz taj javni registar. Poglavlje ima i posebnu studiju slučaja, koja se odnosi na pritvor nekašnje visoko pozicionirane osobe u pravosuđnom sistemu.

Sedmo poglavlje je naziva „Zamolnice u međunarodnoj pravnoj pomoći“ i ono obuhvata dio o zamolnicama, koje je tokom 2022. godine, Ministarstvo pravde upućivalo inostranim državama za izručenja osuđenih i optuženih lica, ali taj državni resor nije dostavio podatke o pritvorima stranih lica, koja su se te godine nalazila u crnogorskim pritvorima.

Konačno, osmo poglavlje obuhvata preporuke za unapređenje javnih politika u oblasti određivanja pritvora, u skladu sa evropskim standardima, a koje su nastale kao rezultat izrade ove analize i nalaza i saznanja dobijenih radom na njoj.

3. MEĐUNARODNI I DOMAĆI PRAVNI OKVIR ZA PRITVORE

Lišenje slobode odnosi se na ograničenje jednog od osnovnih ljudskih prava, a to je pravo na slobodu i sigurnost, koje su garantovane najvišim međunarodnim i domaćim propisima, a što se u najvećem broju slučajeva odnosi na situaciju u kojoj se lice drži u istražnom zatvoru, tj pritvoru.

Crna Gora je potpisnica Evropske konvencije o ljudskim pravima i Evropske konvencije o ekstradiciji, dok je Ustavom Crne Gore propisan primat međunarodnog prava nad domaćim. To znači da se imaju primijeniti prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu određenja i trajanja pritvora, a koje pozornost stavljaju na to da je ograničenje slobode izuzetak, a ne pravilo, kao i da razlozi za određivanje pritvora moraju biti jasno obrazloženi i dovoljni, a ne proizvoljni.

3.1. Praksa Evropskog suda – bez proizvoljnosti kod pritvora

Pravo na slobodu i sigurnost je iz korpusa najznačajnijih ljudskih prava i posmatra se kao pravo najvećeg značaja u jednom razvijenom demokratskom društvu. **Član 5 Evropske konvencije** o ljudskim pravima, koji nosi naziv „Pravo na slobodu i sigurnost“, **odnosi se na pitanje lišenja slobode i pritvora**. Ovaj član je **definisao kako slijedi**:

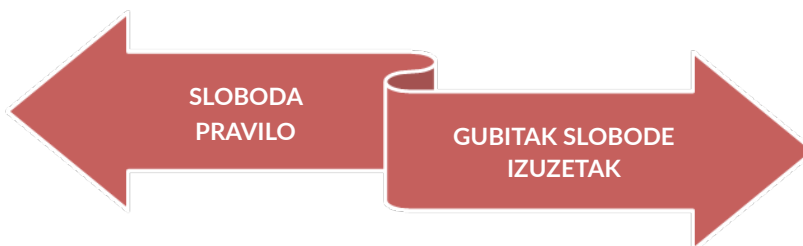
- ▶ Svako ima pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode, osim u sljedećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:
  - a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda,
  - b) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbjeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom,
  - c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično djelo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se preduprijedilo izvršenje krivičnog djela ili bjekstvo po njegovom izvršenju,
  - d) u slučaju lišenja slobode maloljetnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu,
  - e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droga ili skitnica,
  - f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se spriječio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mjere u cilju deportacije ili ekstradicije.

- ▶ Svako ko je uhapšen mora biti odmah i na jeziku koji razumije obaviješten o razlozima za njegovo hapšenje i o svakoj optužbi protiv njega.
- ▶ Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1.c ovog člana mora bez odlaganja biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i mora imati pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se usloviti garancijama da će se lice pojaviti na suđenju. Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode i naložiti puštanje na slobodu ako je lišenje slobode nezakonito.
- ▶ Svako ko je uhapšen ili lišen slobode u suprotnosti s odredbama ovog člana ima utuživo pravo na naknadu.

U sudsko-pravnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava se, prije svega, ukazuje da je **suština** ovog člana Evropske konvencije o ljudskim pravima **da se spriječi svako lišenje slobode** nekog pojedinca **na proizvoljan (arbitraran) način i uz zloupotrebe**, jer je pravo na slobodu i ličnu sigurnost jedno od fundamentalnih prava garantovanih svakom čovjeku¹. Proizvoljno postupanje u određivanjima pritvora se isključuje tako što **pritvor mora da bude zakonit**. To podrazumijeva da domaći zakoni imaju jasne pravne odredbe na osnovu kojih se određuje, da su precizno i na predvidiv način (do stepena koji je razuman u datim okolnostima)² propisani uslovi za njegovo određivanje, kao i postupak u kojem se određuje, sa jasnim rokovima za produženje i djelotvornim pravnim sredstvima za osporavanje sudskih odluka o određivanju i produženju pritvora. U vezi sa prednjim se ukazuje da domaći propisi u ovoj oblasti moraju biti usklađeni sa opštim principima iz Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Situacija u kojoj neki čovjek ostaje bez slobode i lične sigurnosti smatra se veoma ranjivom za njega, pa se **sloboda posmatra kao pravilo, a gubitak slobode kao izuzetak**, koji je objektivno opravdan i ne traje duže nego što je to apsolutno neophodno.

¹ Publikacija „Vodič kroz član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“, autor Valentina Pavličić, Podgorica, jun 2020. godine.

² „Ključno je da uslovi za lišavanje slobode na osnovu domaćeg i/ili međunarodnog zakona budu jasno definisani i da sam zakon bude predvidiv u svojoj primjeni tako da ispunjava standarde „zakonitosti“ utvrđene Konvencijom, standard koji zahtijeva da svi zakoni budu dovoljno precizni da se izbjegnu svi rizici od arbitrarnosti i da omoguće građaninu – ukoliko je to potrebno, uz odgovarajući savjet – da predvidi, do stepena koji je razuman u datim okolnostima, posledice koje određena radnja može izazvati“. Ovaj citat je dio odluke Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Medvedyev and Others v. France, Application no.3394/03, 29 March 2010.

U tom smislu, praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuje da **države moraju dokazati da postoje „relevantni i dovoljni“ razlozi** da bi se neko lice držalo u pritvoru. Opravdanost trajanja pritvora se ocjenjuje shodno okolnostima konkretnog slučaja i smatra se da je pritvor opravdan samo ako čitavo vrijeme njegovog trajanja **postoji realni javni interes** koji, uprkos presumpciji nevinosti, nadjačava pravo na slobodu konkretnog pojedinca³. Kod obrazloženja i razumnosti odluke o produženju pritvora iz razloga zaštite javnog interesa, moraju se navesti dovoljni razlozi da je **određena osoba još opasna po okolinu i javnost**.

Osnovni uslov za određivanje zakonitog pritvora jeste postojanje osnovane sumnje da je pritvorena osoba počinila krivično djelo, ali ta okolnost protekom vremena slabi i za nastavak zadržavanja pritvorene osobe u pritvoru je potrebno postojanje i drugih razloga. Ukazuje se da je pravilo da **razlozi** koji se koriste prilikom **određivanja pritvora ne smiju da budu opšti i apstraktni**, već treba da upućuju na konkretne činjenice i lične okolnosti, koje se odnose na pritvorenu osobu, odnosno da li je razumno da lice ostane u pritvoru cijeni se u svakom konkretnom slučaju, dok će se razlozi za ostanak lica u pritvoru preispitivati tokom cijelog trajanja pritvora. **Odluke o određivanju pritvora moraju biti obrazložene**, a ovdje će biti napomenuto da praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuje da su nacionalni organi dužni da trajanje pritvora svedu na najkraće moguće vrijeme i postupaju sa naročitom hitnošću, dok će se pritvor ukinuti kada prestanu razlozi na osnovu kojih je određen.

3.1.1. Pritvor treba da je srazmjern

Kada je riječ o svrsi pritvora, praksa Evropskog suda za ljudska prava potencira da njegovo sprovođenje mora biti po odredbama krivičnog procesnog postupka.

Pritvor treba da je proporcionalan i neophodan da bi se pritvoreno lice pojavilo pred sudskim vlastima i on može biti određen samo u odnosu na konkretno krivično djelo. **Proporcionalnost ili srazmjernost** u određivanju pritvora zahtijeva da svaka mjera, koja se primjenjuje, bude svojom težinom i trajanjem proporcionalna (srazmjerna) težini učinjenog krivičnog djela, koja se razmatra in abstracto (težina zapriječene kazne) i in concreto (težina kazne koja bi se pod određenim uslovima mogla izreći u predmetnom slučaju).

U praksi Evropskog suda za ljudska prava **bitno je i načelo supsidijarnosti**, odnosno princip da se teža mjera neće primijeniti, ako se cilj može postići blažom mjerom i da će se mjera ukinuti kada nestanu razlozi zbog kojih je određena, odnosno da će se zamijeniti drugom blažom mjerom kada za to nastupe uslovi, kao i da je svaka mjera uslovljena faktičnom situacijom, koja se tokom postupka može izmijeniti, što utiče na ranije donijetu odluku i povlači njeno ukidanje ili izmjenu.

Pored toga, **pritvor i njegova dužina** moraju biti **pod stalnom sudskom kontrolom**, a kako bi se spriječile zloupotrebe i arbitrarna postupanja⁴. Sudska kontrola administrativnog ili policijskog zadržavanja i pritvaranja mora biti u najkraćem roku. Takođe, tokom cijelog postupka vodi se računa o svrsi pritvora uz primjenu načela presumpcije nevinosti, načela izuzetka i načela srazmjernosti.

3 Predmet: Perica Oreb v. Croatia, Application no. 20824/09, 31 October 2013.

4 Publikacija „Vodič kroz član 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima“, autor Valentina Pavličić, Podgorica, jun 2020. godine.

Bitno je ukazati i na **član 46 Evropske konvencije** o ljudskim pravima, koji propisuje **obaveznost nacionalnih država**, koje su prihvatile Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, **da se povinuju pravosnažnim presudama** Evropskog suda u svim predmetima, u kojima su stranke. To u isto vrijeme znači i da nacionalne države moraju da se povinuju presudama u odnosu na povrede, koje proizilaze iz člana 5 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

3.2. Konvencija o ekstradiciji omogućava izručivanja

Evropskom konvencijom o ekstradiciji nacionalne **države prihvatile** su **da će** međusobno jedne drugima **izručivati lica**, koja se gone zbog počinjenog krivičnog djela ili ih traže radi izvršenja kazne ili mjere bezbjednosti pravosudni organi moliteljke države.

Kako je propisano ovom Konvencijom, izručenje lica je omogućeno za krivična djela za koja je kao najveća kazna propisano lišenje slobode ili mjere bezbjednosti od najmanje godinu dana ili strožija kazna, ali se **za određena krivična djela izručenje ne odobrava**. Tako izručenje neće biti odobreno za krivično djelo, za koje zamoljena država ocjenjuje da se radi o političkom krivičnom djelu, zatim za krivična djela iz opšteg prava radi gonjenja ili kažnjavanja lica zbog rase pripadnosti, vjere, nacionalnosti ili političkih ubjeđenja, ili ako bi položaj lica bio pogoršan iz ovih razloga. Takođe su isključena i izručenja zbog povrede vojnih dužnosti, koja ne spadaju u krivična djela iz opšteg prava. Konačno, za fiskalna krivična djela, koja se odnose na takse, poreske, carinske i devizne prekršaje, izručenja se odobravaju shodno dogovoru strana ugovornica.

3.3. Domaći pravni okvir u duhu međunarodnih propisa

Crna Gora je ratifikovala Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i Evropsku konvenciju o ekstradicijama, a Ustavom je propisano da **međunarodno pravo ima primat nad domaćim**⁵, pa to znači da je sudska praksa, koju stvara Evropski sud za ljudska prava, obavezna za domaće sudove u predmetima sa materijom lišenja slobode ličnosti i određivanju pritvora. Takođe, odredbe pomenutih konvencija imaju primat u odnosu na odredbe propisane u domaćim pravnim aktima, ali se ovdje ukazuje da crnogorski pravni sistem u potpunosti propisuje pitanje ograničenja slobode i određivanja pritvora u skladu sa najvišim evropskim standardima u ovoj oblasti.

3.3.1. Ustavna garancija lične slobode i zakonitog pritvora

Kao i većina savremenih ustava, to i **Ustav Crne Gore garantuje tradicionalna prava, kojima se štiti lična sloboda**, kao jedno od najznačajnijih prava čovjeka, te reguliše osnovne principe u oblasti krivičnog prava, čija je svrha zaštita lične slobode. Najvišim pravnim aktom su **propisane i garancije u pogledu pritvora i zaštite pritvorenog lica, a koje se suštinski odnose na navođenje razloga za pritvor, postupanje prema pritvorenom** 5 Član 9 Ustava Crne Gore („Službeni list CG“, brojevi 01/07 i 38/13) nosi naziv „Pravni poredak“ i glasi: „Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.“

licu, poput obavještanja lica o razlozima lišenja slobode, obaveze njegovog saslušanja, upoznavanja sa pravom na odbranu, zatim ograničavanja vremena trajanja pritvora, kao i određivanja najdužeg vremena trajanja pritvora.

Crnogorski Ustav kroz dva posebna člana propisuje pitanje lišenja slobode i pritvora. Tako se **član 29** Ustava naziva „**Lišenje slobode**“ i on glasi kako slijedi:

- ▶ Svako ima pravo na ličnu slobodu.
- ▶ Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom. Lice lišeno slobode mora odmah biti obaviješteno na svom jeziku ili jeziku koji razumije o razlozima lišenja slobode.
- ▶ Lice lišeno slobode istovremeno mora biti upoznato da nije dužno ništa da izjavi.
- ▶ Na zahtjev lica lišenog slobode, organ je dužan da o lišenju slobode odmah obavijesti lice koje lišeni slobode sam odredi.
- ▶ Lice lišeno slobode ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac koga izabere.
- ▶ Nezakonito lišavanje slobode je kažnjivo.

Naredni **član 30** se naziva „**Pritvor**“, ima sedam stavova i glasi kako slijedi:

- ▶ Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično djelo može, na osnovu odluke nadležnog suda, biti pritvoreno i zadržano u pritvoru samo ako je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka.
- ▶ Pritvorenom licu mora se uručiti obrazloženo rješenje u času pritvaranja ili najkasnije u roku od 24 časa od pritvaranja.
- ▶ Protiv rješenja o pritvoru pritvoreno lice ima pravo žalbe, o kojoj sud odlučuje u roku od 48 časova.
- ▶ Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme.
- ▶ Pritvor može trajati po odluci prvostepenog suda najduže tri mjeseca od dana pritvaranja, a odlukom višeg suda, može se produžiti za još tri mjeseca.
- ▶ Ako se do isteka tih rokova ne podigne optužnica, okrivljeni se pušta na slobodu.
- ▶ Pritvor maloljetnika ne može trajati duže od 60 dana.

Iz prednjih normi se zaključuje da je **intencija ustavotvorca** bila **da** najvišim pravnim aktom **propíše ključna pitanja u odnosu na lišenje slobode i pritvor**, a imajući u vidu značaj lične slobode svakog pojedinca, te u tom smislu nije ostavio zakonodavcu prostor da on definiše rokove za dužinu trajanja pritvora, već je to sam propisao.

Ustav jasno navodi da **lišenje slobode mora biti u skladu sa zakonom propisanim postupkom**, a pritvorenom licu se garantuje pravo upoznavanja sa razlozima pritvora, zatim da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo na obavještanje bliskih lica o svom statusu, a garantuje mu se i pravo na odbranu. Nadalje, lice se može zadržati u pritvoru samo ako je to potrebno radi vođenja krivičnog postupka, mora pisanim putem biti obaviješteno o razlozima lišavanja slobode, najkasnije u roku od 24 časa od lišenja slobode, na šta ima pravo žalbe, a o čemu sud odlučuje u roku od 48 sati.

U pogledu dužine trajanja pritvora, Ustav propisuje da odlukom prvostepenog suda može trajati najduže tri mjeseca, a shodno odluci višeg suda može **najduže** trajati **šest mjeseci do podizanja optužnice**, a ako se ona u ovim rokovima ne podigne lice se pušta na slobodu.

3.3.2. Zakonske norme o pritvoru

Zakonikom o krivičnom postupku⁶ propisano je **posebno poglavlje**⁷ kojim se reguliše pitanje **pritvora**, odnosno kroz posebne članove predviđa se izuzetnost pritvora i hitnost postupanja u pritvorskim predmetima, zatim razlozi za određivanje pritvora, potom određivanje pritvora rješenjem i pravo pritvorenog lica na žalbu, kao i trajanje i ukidanje pritvora.

U tom pogledu precizno je definisano da **se pritvor može odrediti samo u slučajevima propisanim Zakonikom** o krivičnom postupku i ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom, a neophodan je **radi nesmetanog vođenja postupka**, dok su organi zaduženi za krivični postupak i pružanje pravne pomoći dužni da postupaju posebno hitno, ako se lice nalazi u pritvoru.

Osnovni **preduslov za određivanje pritvora** jeste da postoji **osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo**⁸. Krivično djelo je djelo koje je zakonom određeno kao krivično djelo, koje je protivpravno i koje je skrivljeno⁹. Iako naši zakoni iz krivične materije ne sadrže određenje pojma osnovane sumnje, ona se u pravnoj teoriji posmatra kao kao skup činjenica, koje neposredno ukazuju da je određeno lice učinilac krivičnog djela.

Licu, za koje postoji osnovana sumnja da je učinilo krivično djelo, **pritvor se može odrediti u sljedećim situacijama**:

- 1) ako se krije ili se ne može utvrditi njegov identitet ili postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;
- 2) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili da će ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače;
- 3) postoje okolnosti koje ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti;
- 4) pritvor je nužan radi nesmetanog vođenja postupka, a u pitanju je krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža kazna i koje je posebno teško zbog načina izvršenja ili posledica;
- 5) uredno pozvani optuženi izbjegava da dođe na glavni pretres¹⁰.

⁶Zakonik o krivičnom postupku („Službeni list CG“, brojevi 57/2009, 49/2010, 47/2014 – Odluka US CG, 02/2015 - Odluka US CG, 58/2015, 28/2018 – Odluka US CG, 116/2020 – Odluka US CG, 145/2021).

⁷Poglavlje nosi naziv „Pritvor“ i obuhvata sljedeće članove: član 174 (Izuzetnost pritvora i hitnost postupanja u pritvorskim predmetima), član 175 (Razlozi za određivanje pritvora), član 176 (Određivanje pritvora, sadržaj rješenja o pritvoru i pravo žalbe na rješenje), član 177 (Određivanje i trajanje pritvora u istrazi), član 178 (Ukidanje pritvora) i član 179 (Određivanje i kontrola pritvora nakon podizanja optužnice).

⁸Član 175 Zakonika o krivičnom postupku (Razlozi za određivanje pritvora)

⁹Član 5 Krivičnog zakonika Crne Gore („Službeni list RCG“, brojevi 70/2003, 13/2004, 47/2006 i „Službeni list CG“, brojevi 40/2008, 25/2020, 32/2011, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015, 44/2017, 49/2018, 03/2020, 26/2021, 144/2021 i 145/2021).

¹⁰Kada se radi o pravnoj situaciji da se odredi pritvor, jer uredno pozvani optuženi izbjegava da dođe na glavni pretres, tada pritvor može trajati do objavljivanja presude.

Dakle, Zakonikom o krivičnom postupku su **precizirane pravne situacije kada se može odrediti pritvor**, dok je na nadležnim pravosudnim organima da cijene njihovu ispunjenost u svakom konkretnom slučaju. Pored toga, iz zakonskih formulacija da se pritvor može odrediti i kada postoje „druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva“ ili okolnosti da će lice „ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače“, koje formulacije su navedene na opšti način, jasno je da se u rješenju o **pritvoru mora ukazati na nesporne okolnosti i po potrebi dokaze**, na osnovu kojih će se potvrditi neophodan javni interes da se licu odredi pritvor, te bi svako suprotno postupanje značilo ulazak u zonu proizvoljnog određivanja pritvora.

Nadalje, Zakonikom o krivičnom postupku propisano je da se pritvor na predlog ovlašćenog tužioca određuje rješenjem nadležnog suda, koji prethodno mora saslušati okrivljenog o razlozima za određivanje pritvora, dok saslušanju mogu prisustvovati tužilac i branilac¹¹. Definisano je da **rješenje**, pored ostaloga, **mora sadržati obrazloženje razloga za određivanje pritvora**, na njega je dozvoljena žalba u roku od 24 sata, a o njoj se mora odlučiti u roku od 48 sati.

RAZLOZI O PRITVORU U RJEŠENJU MORAJU BITI OBRAZLOŽENI

Kada je riječ o vremenu trajanja pritvora, Zakonik o krivičnom postupku propisuje da se rješenjem istražnog sudije on može odrediti u trajanju najduže mjesec od dana lišenja slobode, a može se produžiti za još najduže dva mjeseca. Kod krivičnih postupaka za krivična djela, za koja su propisane kazne zatvora preko pet godina, pritvor se može produžiti za još tri mjeseca, pa proizilazi da je **najduže trajanje pritvora šest mjeseci**. Ukoliko se u tim rokovima ne podigne optužnica, okrivljeni se mora pustiti na slobodu.

Konačno, **nakon podizanja optužnice** do donošenja prvostepene presude **pritvor može trajati najduže tri godine**. Ovdje će biti napomenuta i zakonska obaveza da je sudsko vijeće dužno, po predlogu stranaka ili po službenoj dužnosti, da preispituje razloge za postojanjem pritvora istekom svakih trideset dana do stupanja optužnice na pravnu snagu, a preispituje razloge za postojanjem pritvora na svaka dva mjeseca, nakon što optužnica stupi na pravnu snagu.

Ovdje će biti ukazano, a kada je riječ o pritvoru **u takozvanom skraćenom postupku**¹², koji podrazumijeva postupak za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina, a **pokreće se na osnovu optužnog predloga**, odnosno oštećenog kao tužioca ili na osnovu privatne tužbe, da su uslovi za određivanje pritvora identični, kao i za krivični postupak, koji nije skraćen, osim osnova da je pritvor nužan radi vođenja krivičnog postupka. Prije podnošenja optužnog akta, pritvor može trajati koliko je potrebno da se provedu dokazi, ali ne duže od 30 dana. Po predaji optužnog predloga, sudsko vijeće na svakih mjesec provjerava da li postoje i dalje razlozi za pritvor.

¹¹ Izuzetak od ovog pravila jeste situacija kada uredno pozvani optuženi izbjegava da dođe na glavni pretres i kada se krije, u kojim slučajevima se rješenje o određivanju pritvora može donijeti bez saslušanja.

¹² Član 448 Zakonika o krivičnom postupku.

TRAJANJE PRITVORA

Iz prednje navedenih zakonskih određenja, a prethodno ustavnih određenja, se može zaključiti da je u crnogorskom pravnom sistemu **normativni okvir usaglašen sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima**, kao jednim od najbitnijih međunarodnih izvora prava, a vezano za određivanja pritvora. U tom smislu, i ovdje će biti naglašeno da je do pravosudnih vlasti da u svakom konkretnom predmetu cijene uslove i razloge za određivanje pritvora, a naročito se rukovodeći praksom, koju tokom godina kreira Evropski sud za ljudska prava.

3.3.3. Pritvor za strane državljane

U ovom dijelu će kratko biti ukazano na **postupak izručenja stranog državljanina**, a kada se to zatraži na osnovu zamolnice od strane države. U tom smislu, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima¹³ propisano je da, ukoliko država molilja podnese zamolnicu za izručenje okrivljenog ili osuđenog lica, **Ministarstvo pravde dostavlja zamolnicu sudiji za istragu** suda, na čijem području lice boravi ili se na tom području zatekne¹⁴.

Istražni sudija će potom izdati nalog da se pritvori lice, čije se izručenje traži, ako postoji opasnost da će to lice da izbjegne postupak izručenja ili postoje drugi razlozi iz Zakonika o krivičnom postupku, odnosno preduzeće druge mjere za obezbjeđenje njegovog prisustva.

U pogledu dužine trajanja pritvora, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima je definisano da **pritvor može trajati najduže do izvršenja odluke o izručenju, ali ne duže od šest mjeseci**. Međutim, na obrazloženi zahtjev države molilje vijeće

¹³ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima („Službeni list CG“ brojevi 04/08 i 36/13).

¹⁴ Član 16 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

nadležnog suda može, u opravdanim slučajevima, **produžiti** trajanje pritvora **za još dva mjeseca**. Drugim riječima, proizilazi da od ocjene sudskog vijeća zavisi šta će prihvatiti kao opravdane razloge za dodatnim produženjem pritvora u svakom konkretnom slučaju.

Nadalje, ako je pritvoreno lice podnijelo **zahtjev za međunarodnu zaštitu**, nakon isteka ovih rokova (šest mjeseci plus dva mjeseca) pritvor se **može produžiti** do pravosnažnosti odluke o međunarodnoj zaštiti i izvršenja odluke o izručenju, a **najduže za šest mjeseci**. Kod ove situacije sudsko vijeće na svaka dva mjeseca preispituje razloge za postojanje pritvora.

Ovdje će biti napomenuto da **pritvor** u cilju izručenja **može odrediti i prije prijema zamolnice** države molilje, ako ona to zahtijeva ili postoji osnovana sumnja da je lice, čije se izručenje traži, učinilo krivično djelo za koje može biti izručeno državi molilji.

Na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima **Crna Gora** **takođe pokreće ovakav postupak za izručenje** osuđenih ili osumnjičenih lica prema onim stranim državama, na čijoj je teritoriji lice koje potražuje lišeno slobode ili locirano da se u njoj nalazi.

4. POSTUPCI USTAVNOG SUDA

Ustavni sud Crne Gore je tokom 2022. godine razmatrao 29 ustavnih žalbi, u kojima su podnosioci ukazivali na povredu prava usljed lišenja slobode i pritvora, odnosno povredu prava na slobodu i sigurnost. Od razmatranih 29 ustavnih žalbi pritvorenih lica, Ustavni sud je usvojio pet ustavnih žalbi, dok je donio 24 odluke, kojima se ustavne žalbe odbijaju i utvrđuje da nije bilo povreda prava prilikom određivanja ili produžavanja pritvora licima lišenim slobode.

4.1. Usvojeno pet ustavnih žalbi

Od pet ustavnih žalbi u vezi pritvora, koje je Ustavni sud usvojio tokom 2022.¹⁵, dvije su bile sa utvrđenjem da je prilikom određivanja pritvora došlo do kršenja procesnih normi, dok su **kod tri** ustavne žalbe, od kojih se dvije odnose na isti pravni događaj, utvrđena **kršenja materijalnog prava**. Međutim, **u jednom postupku** po žalbi Ustavni sud je utvrdio materijalnu povredu prava, ali on sam **nije ponudio cjelovito obrazloženje** svoje odluke i razloge za konkretno presuđenje.

U pogledu **vrste krivičnih djela**, koja su pritvorenim licima bila stavljena na teret, u jednom slučaju se radilo o nasilju u porodici, u drugom o ugrožavanju sigurnosti, a u još dva slučaja (dvije ustavne žalbe se odnose na isti pravni događaj) o krivičnom djelu stvaranja kriminalne organizacije i u oba slučaja su pritvori uslijedili nakon zapljene ogromnih količina droge. Kada je riječ o **vremenskom periodu** odlučivanja Ustavnog suda, u tri slučaja je to bilo u periodu od tri mjeseca, u jednom četiri mjeseca, a u jednom je odlučivao u periodu od dva mjeseca.

R.b.	Datum rješenja o pritvoru	Datum sjednice Ustavnog suda	Period	Krivično djelo
1.	27.10.2021.	27.01.2022.	3 mjeseca	Nasilje u porodici
2.	24.11.2021.	22.02.2022.	3 mjeseca	Ugrožavanje sigurnosti
3.	25.02.2022.	31.05.2022.	3 mjeseca	Stvaranje kriminalne organizacije
4.	25.03.2022.	19.07.2022.	4 mjeseca	Stvaranje kriminalne organizacije
5.	05.08.2022.	12.10.2022.	2 mjeseca	Stvaranje kriminalne organizacije

Tabela 1: Prikaz vremenena postupanja Ustavnog suda po prihvaćenim žalbama

U nastavku će za svih pet usvojenih ustavnih žalbi kratko biti opisane okolnosti slučaja i presuđenje Ustavnog suda, sa navođenjem ključnih izvoda sudskog postupanja.

¹⁵ Rješenje Ustavnog suda Su br. 630/23-1 od dana 03. oktobra 2023. godine, kojim je odobren zahtjev Akcije za socijalnu pravdu za slobodan pristup informacijama, sa pratećom dokumentacijom, a koji se odnosi na odluke po ustavnim žalbama za 2022. godinu.

Ustavni sud je **u prvom slučaju** utvrdio da je pritvor bio nezakonit, jer je **sud** o produženju pritvora odlučio deset dana nakon proteka roka, odnosno **nije u zakonom predviđenom roku izvršio kontrolu pritvora**¹⁶. Lice se nalazilo u pritvoru zbog osnovane sumnje da je izvršilo krivično djelo nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici, ranije je bilo osuđivano zbog krivičnih djela sa elementima nasilja, pa i istovrsnog krivičnog djela, te se radilo o povratniku.

Ustavni sud je u svom obrazloženju naveo da su **redovni sudovi dužni** da pažljivo ispituju opravdanost produženja pritvora, s obzirom na okolnosti svakog konkretnog slučaja i detaljno argumentuju razloge zbog kojih smatraju da legalni i legitimni ciljevi pritvora i dalje postoje. Kako dalje ukazuje, državni organi moraju **da djeluju sa posebnom pažnjom i veoma brzo**, jer i Ustav propisuje da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće moguće vrijeme. U usvojenoj ustavnoj žalbi ukazuje i da produženje pritvora mora biti predmet detaljne sudske revizije, koja neće samo razmatrati **da li je pritvor** bio opravdan, već i da **li je još primjeren**, ali je „ovaj vid provjere pritvora, kao značajne faze u periodu trajanja istog, redovni sud u konkretnom slučaju zanemario“.

Ustavni sud je **u drugom slučaju** utvrdio da je pritvorenom licu u periodu trajanja pritvora **povrijeđeno pravo na pretpostavku nevinosti** i to od strane dva suda – ne samo prvostepenog, već i drugostepenog¹⁷. Lice je bilo pritvoreno zbog osnovane sumnje da je počinilo krivično djelo ugrožavanja sigurnosti, a slučaj se ticao poremećenih odnosa susjeda, dok su predmet odvojenog krivičnog postupka već bile ranije incidentne situacije između tih lica. U ustavnoj žalbi se navodilo da je pritvorenom licu prekršena pretpostavka nevinosti, jer su redovni sudovi izostavili formulaciju „osnovana sumnja“ i time ga oglasili krivim prije nego što je krivica dokazana.

Ustavni sud je ukazao da sa aspekta zaštite ljudskih prava i sloboda pritvor predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja lične slobode čovjeka i da **u periodu pritvora svakako u cjelosti važi pretpostavka nevinosti**, koja je garantovana Ustavom i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Kako se navodi, pritvor, kao zakonska mjera oduzimanja osnovnog ljudskog prava na ličnu slobodu u periodu prije donošenja pravosnažne sudske odluke o krivici, nije kazna, niti se za pritvorenika smije pretvoriti u kaznu. Takođe je pravo okrivljenog da se pretpostavlja njegova nevinost, jedan od temeljnih uslova za ostvarenje prava na pravičan krivični postupak, kao i da se princip pretpostavke nevinosti primjenjuje u svim stadijumima tokom čitavog postupka.

Ustavni sud je **u trećem slučaju** utvrdio da je pritvorenom licu povrijeđeno pravo na ličnu slobodu, jer je **pritvor određen bez** valjanog obrazloženja i **detaljnih razloga za osnovanu sumnju da su učinjena krivična djela**, koja mu se stavljaju na teret¹⁸. Lice je bilo pritvoreno zbog sumnji da je izvršilo krivična djela stvaranja kriminalne organizacije i u vezi sa prenosom i trgovinom opojnim drogama, a nakon što je bila otkrivena i zaplijenjena droga od pola tone, što znači da se radilo o sumnji u teška krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala.

16 U konkretnom predmetu je ustavna žalba izjavljena protiv rješenja Osnovnog suda u Podgorici, kojim je odlučeno o produženju pritvora prema okrivljenom.

17 U konkretnom predmetu je ustavna žalba izjavljena protiv rješenja Osnovnog suda u Beranama i rješenja Višeg suda u Bijelom Polju o određivanju i produženju pritvora.

18 U konkretnom predmetu je ustavna žalba bila izjavljena protiv rješenja o pritvoru određenog od Višeg suda u Podgorici i potvrđenog od strane Apelacionog suda Crne Gore.

Ustavni sud je ukazao da Evropska konvencija o ljudskim pravima i crnogorski Ustav obezbjeđuju pojedincu zaštitu od proizvoljnog miješanja države u njegovo pravo na slobodu kao fundamentalno ljudsko pravo, da domaći sudovi moraju iscrpno obrazložiti zašto je pritvor nužna mjera u datom slučaju i kako se osnov za određivanje pritvora odnosi na datu osobu, te da „**rutinsko citiranje zakonskih odredaba o pritvoru nije dovoljno**, a da se ne obrazloži i primijeni zakon na konkretne činjenice u datom predmetu.“ Nadalje je Ustavni sud utvrdio da konkretno obrazloženje u rješenjima o pritvoru nije u dovoljnoj mjeri argumentovano i jasno, pa se ne može izvesti jasan zaključak da je okrivljeni osnovano sumnjiv da je izvršio krivična djela, koja mu se stavljaju na teret, uz navođenje iz evropskih presuda da **postojanje „osnovane sumnje“ pretpostavlja postojanje činjenica ili obavještenja**, koja bi **za objektivnog posmatrača bila dovoljna** da ukažu da je lice u pitanju možda učinilo određeno krivično djelo. „Količina činjenica i dokaza koji potkrepljuju osnovanu sumnju, odnosno zaključak o osnovanoj sumnji, predstavlja nešto o čemu redovni sud vodi računa, te nije na Ustavnom sudu da ispituje da li dato obrazloženje zadovoljava ovaj nivo, osim ako obrazloženje samo po sebi nije proizvoljno, kao što je u konkretnom slučaju“, navodi se u predmetnoj odluci Ustavnog suda.

Međutim, ovdje će biti primijećeno da **Ustavni sud nije detaljno obrazložio zašto cijeni da su prikazane okolnosti u vezi postojanja osnova sumnje proizvoljne** i kao takve nedovoljne. Ovo posebno što se u rješenju za određivanje pritvora, pored ostaloga, navodilo da je **okrivljeni bio pod mjerama tajnog nadzora**, a nakon što je kontejner u kojem se nalazila opojna droga u Luci Bar skeniran i upućen na odredište, kada je obavio telefonski razgovor sa zaposlenim u mjestu odredišta. Kako se ukazivalo u rješenju o pritvoru, tada se pritvoreno lice interesovalo ko prisustvuje istovaru robe, dok se iz sadržine razgovora zaključuje da misli na policiju, pa se u vezi prednjega navodi i sljedeće: „izražavajući zabrinutost da roba ne bude oteta, kao što je to bio slučaj u D, očigledno misleći na slučaj kada je naoružana kriminalna grupa otela kamion sa opojnom drogom, koji je u pratnji policije, prevožen na odgovarajuću lokaciju radi preduzimanja službenih radnji, zbog sumnje da se u njemu nalazi opojna droga.“

Ustavni sud je **u četvrtom slučaju**, a koji se tiče prethodno opisanog pravnog slučaja, utvrdio da je pritvorenom licu povrijeđeno pravo na ličnu slobodu, jer je **pritvor određen bez** valjanog obrazloženja i **detaljnih razloga za osnovanu sumnju da su učinjena krivična djela**, koja mu se stavljaju na teret. Ovdje se dakle radilo o istoj pravnoj situaciji, kao prethodno navedenoj, gdje je lice bilo pritvoreno zbog sumnji da je izvršilo krivična djela stvaranja kriminalne organizacije i u vezi sa prenosom i trgovinom opojnim drogama, a nakon što je bila otkrivena i zaplijenjena droga od pola tone, s tom razlikom da je ustavna žalba bila drugi put podnijeta, poslije produženja pritvora za ovo lice od strane sudskih organa.

Ustavni sud je **u petom slučaju**¹⁹ utvrdio da je **došlo do povrede prava** dvoje okrivljenih **na ličnu slobodu**, jer se iz obrazloženja rješenja o pritvoru nije mogao izvesti zaključak da su okrivljeni osnovano sumnjivi da su izvršili krivična djela, koja im se stavljaju na teret. Pritvorenim licima je bio određen pritvor zbog sumnji u krivično djelo u vezi sa prometom i trgovinom opojnim drogama, a nakon zaplijenja preko tonu opojne droge u njihovom magacinu.

Ustavni sud je cijenio da su konstatacije u rješenjima o pritvoru uopštenog karaktera i da konkretno obrazloženje nije dovoljno argumentovano i jasno, odnosno da **postojanje**

---

19 U konkretnom slučaju je ustavna žalba bila izjavljena protiv rješenja Apelacionog suda.

osnovane sumnje nije valjano obrazloženo. Ono što je primjetno kod ove odluke jeste da je Ustavni sud analizirao detaljnije razloge o postojanju osnovane sumnje, pa je ocijenio da se ne uočava jasno obrazložena veza, zasnovana na činjenicama ili čvrstim indicijama, između razloga i zaključka o postojanju osnovane sumnje da su počinjena krivična djela. S tim u vezi Ustavni sud postavlja više pitanja u vezi nekoliko bitnih činjenica, koje se navode u rješenjima o pritvoru, iz kojih ocjenjuje da nijesu dovoljno obrazloženi, a na osnovu čega bi objektivni posmatrač mogao zaključiti da su pritvorena lica počinila krivična djela, koja im se stavljaju na teret.

Ustavni sud je u konkretnom predmetu ukazao i da se obrazloženja rješenja redovnih sudova nijesu mijenjala protekom vremena, a da **viši sud nije obrazložio kontinuirani pritvor** za pritvorena lica **u svijetlu protoka vremena**, jer protekom vremena početni razlozi za određivanje pritvora više nijesu dovoljni, već moraju biti strožiji i relevantniji.

4.2. Neki od primjera odbijenih ustavnih žalbi

Tokom 2022. **Ustavni sud je donio 24 odluke**, kojima se **ustavne žalbe odbijaju** i utvrđuje da nije bilo povreda prava prilikom određivanja ili produžavanja pritvora licima lišenim slobode²⁰.

Kada je u pitanju vrsta krivičnog djela, u odnosu na podnijete ustavne žalbe čak 11 žalbi se odnosilo na pritvore, koji su bili određeni **u vezi sa sumnjom na krivično djelo stvaranja kriminalne organizacije**. U više slučajeva, uz sumnju na krivično djelo stvaranja kriminalne organizacije, pritvorena lica su se paralelno sumnjičila za druga krivična djela, poput neovlašćene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga, zatim primanja mita, protivzakonitog uticaja, zloupotrebe službenog položaja, zloupotrebe položaja u privrednom poslovanju.

Br.	Krivično djelo	Broj ustavnih žalbi
1.	Stvaranje kriminalne organizacije	11
2.	Nedozvoljena proizvodnja, držanje i promet opojnih droga	1
3.	Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju	1
4.	Ubistvo	2
5.	Ubistvo u pokušaju	1
6.	Ugrožavanje sigurnosti i proganjanje	1
7.	Silovanje	1
8.	Nedozvoljene polne radnje	1
9.	Strani državljani/ekstradicioni pritvori	5

Tabela 2: Prikaz broja odbijenih ustavnih žalbi u odnosu na vrste krivičnih djela

Jedna ustavna žalba se odnosila na sumnju u zloupotrebu položaja u privrednom poslovanju, jedna na sumnju na nedozvoljenu proizvodnju, držanje i stavljanje u promet opojnih

²⁰ Rješenje Ustavnog suda Su br. 630/23-1 od dana 03. oktobra 2023. godine, kojim je odobren zahtjev Akcije za socijalnu pravdu za slobodan pristup informacijama, sa pratećom dokumentacijom, a koji se odnosi na odluke po ustavnim žalbama za 2022. godinu.

droga, dvije ustavne žalbe na sumnju u krivično djelo ubistvo, a jedna žalba na sumnju u krivično djelo ubistvo u pokušaju (osumnjičeno lice je bilo smješteno u prihijatrijsku bolnicu). Nadalje, jedna ustavna žalba se ticala sumnji na krivično djelo silovanja, jedna na sumnju u krivično djelo nedozvoljenih polnih radnji, a jedna ustavna žalba na sumnju da je počinjeno krivično djelo ugrožavanja sigurnosti i proganjanja. U isto vrijeme, Ustavni sud se odredio prema **pet ustavnih žalbi** podnijetih **od stranih državljana**, koji su se nalazili u ekstradicionom pritvoru.

Kada je riječ o rokovima, u kojima je postupao Ustavni sud, ti **rokovi** su bili **od manje od mjesec dana do tri mjeseca prosječno**. Međutim, taj period za postupanja **u vezi ekstradicionog pritvora** je nešto duži i **prosječno je oko pet mjeseci** da bi Ustavni sud postupio.

U nastavku će biti prikazani neki od primjera odbijenih ustavnih žalbi, sa navođenjem, u kratkim crtama, osnova utvrđenja i postupanja Ustavnog suda.

U jednoj odluci, kojom odbija ustavnu žalbu o produženju pritvora, a u vezi sa sumnjom na krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije, Ustavni sud je ukazao da je **opravdano produžiti pritvor, kada nije saslušan veći broj svjedoka**, a postoji osnovana sumnja da je okrivljeni izvršio krivično djelo u okviru plana djelovanja kriminalne organizacije. „I po praksi Evropskog suda, kriminalna organizacija stvara više poteškoća, kako u istrazi, tako i na glavnom pretresu, prilikom utvrđivanja odgovornosti svakog člana, te kontrola okrivljenoga u komunikaciji sa drugim licima, može biti od ključnog značaja da se izbjegne uticaj na svjedoke, pa je u konkretnom duže trajanje pritvora opravdano“, naveo je Ustavni sud.

U ovom predmetu je Ustavni sud prihvatio i obrazloženje da je tokom trajanja pritvora u predlogu za njegovim produženjem dostavljen novi pritvorski osnov, uz ocjenu da uz novi pritvorski osnov egzistira i raniji pritvorski osnov, a razlozi za produženje po tom osnovu su ustavnopravno prihvatljivi. U konkretnoj odluci, a osvrćući se na prigovor pritvorenog lica da mu je produženjem pritvora povrijeđeno pravo na pravično suđenje, Ustavni sud je cijenio da pitanje da li je poštovan princip pravičnog suđenja treba sagledati na osnovu postupka u cjelini, a što je u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

U jednoj odluci, kojom odbija ustavnu žalbu o pritvoru, koji je produžen u vezi sa sumnjom na krivična djela ugrožavanja sigurnosti i proganjanja, a gdje je pritvoreno lice, prije pritvora u dužem vremenskom periodu pratilo, uznemiravalo i slalo prijeteće i uvredljive poruke oštećenom licu, Ustavni sud detaljno obrazlaže i ocjenjuje sve navode iz rješenja o pritvoru, dovodeći ih u vezu sa okolnostima konkretnog slučaja. U tom smislu ukazuje da zaključci i razlozi za produženje pritvora ne odaju utisak proizvoljnosti i arbitrarnosti sa ustavnopravnog aspekta prava na ličnu slobodu, te navodi da je **okrivljeni pokazao posebnu upornost i kontinuitet u preduzimanju radnji djela za koje se sumnjiči**, čak je sa radnjama nastavio i nakon saslušanja u državnom tužilaštvu, gdje je naveo da se kaje i da to više neće raditi, zbog čega je produženje pritvora primjeren i legitiman osnov da se spriječi ponovno izvršenje djela.

U jednoj odluci, kojom odbija ustavnu žalbu lica u ekstradicionom pritvoru, na rješenje da se pritvor zamijeni jemstvom, kao alternativnom mjerom, a u vezi sumnje na krivično djelo po Krivičnom zakoniku Švajcarske, Ustavni sud je potvrdio da **mjera jemstva** u okolnostima konkretnog slučaja **nije adekvatna, jer se radi o stranom državljaninu** Belgije, sa razvijenim socijalnim vezama prema inostranstvu, a uz težinu krivičnog djela

stavljenog na teret, realna je i ozbiljna opasnost od bjekstva. Takođe je ukazao da je jemstvo jedna od mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog, koja je propisana kao mogućnost, a ne obaveza suda, pri čemu sud „mora voditi računa da se ne primjenjuje teža mjera, ako se ista svrha može postići blažom mjerom“.

U jednoj odluci, kojom se odbija ustavna žalba u vezi sumnji na krivično djelo ubistvo u pokušaju, a na odbačeni predlog za ukidanjem privremenog smještaja u psihijatrijskoj bolnici, Ustavni sud je ukazao na praksu Evropskog suda za ljudska prava da lice usljed duševne poremećenosti ne može biti lišeno slobode, ako nijesu ispunjena tri uslova. U tom smislu mora se, prvenstveno, posredstvom medicinske ekspertize, dokazati da je lice duševno poremećeno, da ta poremećenost opravdava hospitalizaciju i da prihički poremećaj mora trajati tokom cijelog postupka. Kako je dalje ukazao, **lišenje slobode duševno poremećenih lica može biti nužno** ne samo u slučaju da mu je potrebna terapija, lijek ili drugo kliničko liječenje, kako bi se njegovo stanje izliječilo ili ublažilo, već i kada je potrebno vršiti kontrolu i nadzor nad tim licem kako bi se ono spriječilo da naudi sebi ili drugima.

5. PRAKSA OMBUDSMANA

Podaci o postupcima, koje je Ombudsman provodio u 2022. godini u vezi pritužbi o pritvorima, i činjenica da je donijeto samo jedno mišljenje, pokazuju da se toj instituciji o ovom pitanju ne obraća veliki broj pritvorenih lica, a slično je i u prvih devet mjeseci 2023. godine.

Zakonom o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore²¹ propisano je da je Ombudsman ovlašten da postupa po pritužbama, koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlaštenja ili neizvršavanja sudskih odluka. Ombudsman daje mišljenje da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, sa preporukom šta treba preduzeti da se povreda otkloni i rokom za otklanjanje povrede.

5.1. Ombudsman 2022. donio jedno mišljenje

Tokom 2022. godine **Ombudsman je donio jedno mišljenje** u vezi sa određivanjem pritvora, kada je ocijenio da u prijavljenom slučaju **pritvor nije bio u skladu sa standardima** prava na slobodu i sigurnost ličnosti iz Evropske konvencije o ljudskim pravima²².

Postupajući po konkretnoj prijavi u vezi pritvora lica od maja 2021. godine²³, koje je lišeno slobode zbog sumnji na krivično djelo sticanja protivpravne imovinske koristi (krađa i teška krađa), Ombudsman je konstatovao da je **okrivljenom pritvor produžavan sedam puta**, zbog opasnosti da bi boravkom na slobodi ponovio krivično djelo, jer je ranije osuđivan za isto krivično djelo.

Ombudsman je ocijenio da ranija osuđivanost okrivljenog, sama po sebi, ne može da bude apsolutno i isključivo mjerilo od opasnosti ponavljanja istog ili istovrsnog djela (iteracijska opasnost), a okrivljenom nije naveden nijedan dodatni razlog, koji bi bio mjerodavan ili dovoljan za produženje pritvora, osim ponavljanja ranijeg razloga o osuđivanosti. „**Ponavljanje istih formulacija** u nizu odluka o istom pritvoreniku, bez dublje analize okolnosti slučaja u datom trenutku, po pravilu će predstavljati **pokazatelj toga da sud odluke donosi automatski** i u suprotnosti sa principima, koji proističu iz garancija određenih Evropskom poveljom o ljudskim pravima“, naveo je Ombudsman u mišljenju.

Zaštitnik ljudskih prava, odnosno Ombudsman naznačio je da u konkretnom slučaju sud nije pokazao posebnu revnost u vođenju postupka, naročito što se radilo o predmetu, koji nije naročito složen, a do toga časa je okrivljeni bio u pritvoru preko 14 mjeseci, te se **stvara rizik od prelaska pritvora**, kao mjere za obezbjeđenje prisustva okrivljenog,

21 Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, brojevi 42/11, 32/14 i 21/17).

22 Rješenje Ombudsmana broj 03-722/23-2, od dana 18. septembra 2023. godine, a po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama Akcije za socijalnu pravdu da joj se dostave sve odluke/zaključci/mišljenja ili drugi akti za 2022. godinu, a u vezi pitanja pritvora, sa pratećom dokumentacijom.

23 Postupak pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, tj Ombudsmanom odnosi se na ispitivanje tvrdnji podnositelca pritužbe o dugom trajanju pritvora okrivljenom, kojem je pritvor bio određen u maju 2021. godine.

u kaznu. U preporuci je Ombudsman naveo da sud treba da postupa sa posebnom hitnošću, a da prilikom donošenja rješenja o produženju pritvora u ovom i sličnim situacijama, **posebnu pažnju posveti detaljnijem obrazloženju produženja**, jer razlozi za pritvor vremenom slabe, a neophodno je voditi računa da se pritvor svede na najkraću moguću mjeru, kako ne bi prerastao u kaznu.

5.2. Mali broj postupanja i 2023. godine

U prvih **devet mjeseci 2023.** godine Ombudsman je donio **jedno mišljenje** u vezi sa pritužbom pritvorenih lica, sa preporukom, u jednom slučaju je naveo da nije mogao utvrditi povrede u postupku u odnosu na pritvoreno lice, dok je jedan postupak obustavio, a u jednom postupajućem slučaju je utvrdio da nije nadležan²⁴.

U **slučaju** gdje je donio preporuku, **pritužba** pritvorenih lica se odnosila na tvrdnje da im je u krivičnom postupku **povrijeđeno pravo na pravično suđenje**, po osnovu sumnji na krivična djela stvaranja kriminalne organizacije i izazivanja opšte opasnosti putem podstrekavanja. U pritužbi je navedeno da više od dvije godine, od podizanja optužnice, nijesu mogli da iznesu svoju odbranu, jer nije održano nijedno ročište glavnog pretresa. Ombudsman je konstatovao da je bilo zakazano sedam ročišta, ali da iz različitih razloga nijedno nije održano, ocjenjujući da razlozi dužeg trajanja postupka, mimo razumnog roka, ne mogu se posmatrati izolovano od obaveze i odgovornosti suda da vodi računa o pravu na pravično suđenje. U tom smislu, Ombudsman je **izdao preporuku** da se **hitno preduzmu radnje** zakazivanja i **održavanja ročišta** glavnog pretresa.

U **jednom slučaju** je Ombudsman **konstatovao da nije nadležan** u odnosu na konkretnu pritužbu, koja se odnosila na tvrdnje o nezakovitosti sudske odluke o produžavanju pritvora, ukazujući da je za ocjenu o pravilnosti i zakonitosti sudske odluke nadležan žalbeni sud. U vezi sa prednjim, Ombudsman je posebno naznačio, a pozivajući se na praksu Evropskog suda za ljudska prava, i da „kontinuirani pritvor može biti opravdan u nekom predmetu samo ako postoje konkretne naznake istinskog zahtjeva javnog interesa koji, ne dovodeći u pitanje pretpostavku nevinosti, preteže nad pravilom o poštovanju slobode pojedinca“. **Jedan postupak je obustavljen**, jer su u međuvremenu nadležni organi otklonili učinjenu povredu, dok je **u jednom slučaju** Ombudsman utvrdio da, shodno stanju u spisima predmeta, **nije mogao da utvrdi povredu prava** na suđenje u razumnom roku, kao ni povredu prava na pravično suđenje, a koja su garantovana domaćim propisima i međunarodnim konvencijama.

---

²⁴ Rješenje Ombudsmana broj 03-725/23-2 od dana 18. septembra 2023. godine, a po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama Akcije za socijalnu pravdu da joj se dostave sve odluke/zaključci/mišljenja ili drugi akti tokom perioda januar-septembar 2023. godinu, a u vezi pitanja pritvora, sa pratećom dokumentacijom.

5.2.1. Pritužba na izjavu premijera

Tokom 2023. godine Ombudsmanu je uložena i pritužba na izjavu tadašnjeg predsjednika Vlade Crne Gore, a nakon što je objelodanjeno da je jedna privatna firma svojim kapitalom garantovala za slobodu uhapšenog tajnog agenta, kako bi se odobrilo jemstvo, sa tvrdnjom da se na taj način pritvoreno lice diskriminiše i dovodi u neravnopravan položaj sa ostalima. Ombudsman je preporučio da se predsjednik Vlade uzdrži od izjava i kvalifikacija kojima se lice oglašava krivim prije okončanja postupka i ne narušava pretpostavku nevinosti, kao i da privatna kompanija prestane sa izjavama, koje najavljuju namjeru da se ona diskriminiše.

6. RJEŠENJA O PRITVORIMA ANALIZIRANIH SUDOVA

U rješenjima o određivanju i produženju pritvora, koje su nekoliko osnovnih i dva viša suda donosili tokom 2022. godine, a koja su bila predmet ove analize, rijetko se citiraju izvori evropske sudske prakse, već rješenja uglavnom sadrže samo zakonski osnov za pritvor i/ili obrazloženje zašto se ne primjenjuje blaža mjera, nego se osumnjičeno lice lišava slobode kroz boravak u istražnom zatvoru.

Rješenja su, takođe, često nedovoljno obrazložena u odnosu na okolnosti konkretnog krivičnog djela, za koje postoji sumnja da je učinjeno, pa opisi radnje izvršenja djela ili način izvršenja djela, ili i ostale okolnosti, ostaju detaljno opisane samo u tužilačkim naredbama protiv osumnjičenih lica. U tom smislu se pojedini sudovi u rješenjima o određivanju i produženju pritvora fokusiraju isključivo na obrazlaganje osnovane sumnje da je djelo učinjeno i razloga zašto je pritvor potrebno odrediti ili produžiti, dok drugi sudovi detaljno obrazlažu i radnje ili načine izvršenja djela, uključujući i kratak iskaz osumnjičenog lica. Sve to ukazuje da sudska praksa u odnosu na sadržinu rješenja o pritvorima nije jedinstvena i jednoobrazna.

Akcija za socijalnu pravdu je analizirala rješenja o određivanju i produženju pritvora Osnovnog suda u Baru, Osnovnog i Višeg suda u Bijelom Polju, Osnovnog suda u Pljevljima, Osnovnog suda na Cetinju i Višeg suda u Podgorici. Analiza rješenja o određivanju pritvora od Osnovnog suda u Podgorici je izostala, jer je taj sud odbio da dostavi traženu dokumentaciju na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, dok takva rješenja podgoričkog Osnovnog suda za 2022. godinu nijesu javno dostupna ni u online bazi²⁵ odluka crnogorskih sudova. Međutim, Akcija za socijalnu pravdu je analizirala rješenja Osnovnog suda u Podgorici, a koja se tiču produženja pritvora, i to na uzorku od oko 250 različitih rješenja, od kojih je manji dio bio o produženju pritvora, pošto su ona bila javno dostupna u online bazi odluka crnogorskih sudova.

Ovdje će biti ukazano da shodno Zakoniku o krivičnom postupku, u izviđaju i istrazi učestvuje sudija za istragu prvostepenog suda, dok prvostepeni sudovi, u vijeću sastavljenom od troje sudija, odlučuju o žalbama protiv rješenja sudije za istragu, a ako se kod suda, koji sudi samo u prvom stepenu, zbog nedovoljnog broja sudija ne može obrazovati vijeće, onda te poslove obavlja vijeće neposredno višeg suda²⁶. Nadalje, osnovni sudovi nadležni su da u krivičnim predmetima sude u prvom stepenu za djela za koja je zakonom propisana kao glavna novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina²⁷. Viši sudovi nadležni su u prvom stepenu za krivična djela za koja je, kao glavna kazna, propisana kazna

---

25 Link: <https://www.sudovi.me/sdvi/odluke>

26 Član 24 stavovi 5, 7 i 8 Zakonika o krivičnom postupku.

27 Član 14 stav 1 tačka 1 Zakona o sudovima. Takođe je nadležnost osnovnih sudova da u prvom stepenu sude za krivična djela za koja je propisana posebnim zakonom nadležnost ovih sudova.

zatvora preko deset godina, kao i za još jedan broj krivičnih djela, koja su taksativno zakonski određena²⁸.

Zakonikom o krivičnom postupku je propisano da rješenje o određivanju pritvora²⁹ sadrži: ime i prezime, godinu i mjesto rođenja lica, koje se pritvara, krivično djelo za koje se okrivljuje, zakonski osnov za pritvor, vrijeme na koje je određen pritvor, vrijeme lišenja slobode, pouku o pravu na žalbu, obrazloženje osnova, kao i obrazloženje razloga za određivanje pritvora, službeni pečat i potpis sudije, koji određuje pritvor. Dakle, rješenje o pritvoru mora imati kako obrazloženje osnova, tako i obrazloženje razloga za određivanje pritvora. Međutim, čini se cjelishodnim, a imajući u vidu da se radi o rješenju kao pravnom aktu, da bi bilo neophodno navesti, makar, ključne izvode u odnosu na ostale okolnosti krivičnog djela, za koje postoji osnovana sumnja da je učinjeno od lica, koje se lišava slobode. Na primjer, čini se da je nedovoljno samo navesti da je pritvoreno lice saslušano, već je potrebno navesti, makar, nekoliko ključnih izvoda njegovog iskaza, jer je to samo jedan od dijelova kompletnog kritičnog događaja, koji treba da ukaže na opravdanost određivanja ili produžavanja pritvora, pa i kada se radi o složenim naredbama za najteža krivična djela, gdje se pritvor traži za veći broj lica.

Takođe, ovdje će biti naglašeno da zakonodavac ne propisuje obavezu sudova da citiraju evropsku praksu, prilikom donošenja rješenja o pritvorima, ali zbog činjenice da je naš pravni sistem sa primatom međunarodnog prava u odnosu na nacionalno zakonodavstvo, to se čini opravdanim da sudovi treba da citiraju evropske presude, a radi izbjegavanja pravnih osporavanja ovih rješenja sa pozivima na primjere presuda Evropskog suda za ljudska prava, ali i snažnije primjene evropskih standarda u ovoj oblasti.

Ova analiza pokazuje da Viši sud u Podgorici i Viši sud u Bijelom Polju uopšte ne citiraju izvore evropskog prava i ne pozivaju se na predmete iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, kada njihova vijeća odlučuju o produženjima pritvora, već se pozivaju na odgovarajući zakonski osnov iz domaće legislative. U isto vrijeme, rješenja o pritvorima Višeg suda u Podgorici su cjelovito obrazložena, dok to nije uvijek bio slučaj kod postupanja Višeg suda u Bijelom Polju.

Osnovni sud u Baru je rijetko citirao izvore evropske prakse, Osnovni sud u Pljevljima u svega nekoliko slučajeva, Osnovni sud u Bijelom Polju je to činio u većem broju predmeta, dok je evropski izvor prava kod Osnovnog suda na Cetinju primijenjen samo jednom. Kod potpunosti i cjelovitosti donijetih rješenja o pritvorima, može se ukazati da se kod Osnovnog suda u Baru većinom ne opisuje kritični događaj, objekat krivičnog djela, iskaz osumnjičenog lica. Rješenja o određivanjima pritvora osnovnih sudova u Pljevljima, na Cetinju i u Bijelom Polju su cjelovita.

Pored toga, u analiziranim rješenjima o produžavaju pritvora za 2022. godinu, u odnosu na prednje navedene sudove, u dobroj mjeri se ponavljaju isti razlozi i okolnosti, 28 Član 16 stav 1 tačna 1 Zakona o sudovima. Ta taksativno navedena krivična djela su: ubistvo na mah; silovanje; ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja; neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga; pozivanje na nasilnu promjenu ustavnog uređenja; odavanje tajnih podataka; izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti; povreda teritorijalnog suvereniteta; udruživanje radi protivustavne djelatnosti; pripremanje djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore; protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom. Takođe u prvom stepenu sudi za krivična djela za koja je posebnim zakonom propisana nadležnost višeg suda.

29 Član 176 stav 5 Zakonika o krivičnom postupku.

kao u rješenjima, kojima se prvi put određuju pritvori, pa se može ocijeniti da sudovi u svojim postupanjima više koriste automatizam, a da se u svakom konkretnom predmetu ne upuštaju u razmatranje svih razloga i okolnosti, od kojih zavisi produženje ili ukidanje pritvora, već da se oni većinom ponavljaju i isti su tokom proteka pritvorskog vremena.

U nastavku će biti ukazano na praksu pojedinih sudova, a pokazuje se da su veoma prisutne sumnje u učinjena krivična djela nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici, gdje određivanje i kasnije produženje pritvora uglavnom ima svoju opravdanost. Međutim, prisutan je i veliki broj sumnji u krivična djela različitih oblika krađa, a gdje se pritvorena lica mjesecima i duže drže u pritvorima, čak i u situacijama kada se radi o krađama, koje su sitnih vrijednosti. Najčešće se u takvim situacijama kao osnov za pritvor koristila opasnost od ponavljanja krivičnih djela.

6.1. Praksa Osnovnog suda u Podgorici

Osnovni sud u Podgorici nije dostavio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama rješenja o određivanju pritvora u 2022. godini. U isto vrijeme, na online bazi odluka crnogorskih sudova **pretraga ne obezbjeđuje uvid u ta pojedinačna rješenja**, dok je **u odvojenoj informaciji podgorički sud saopštio da je donijeto 166 rješenja o određivanju pritvora**³⁰.

Sa druge strane, pretragom online baze crnogorskih sudova je bilo moguće ostvariti uvid u dio rješenja o produženju pritvora u 2022. godini, koje je donosilo tročlano vijeće podgoričkog Osnovnog suda. Za potrebe analize je **kroz online bazu izvršen uvid na uzorku od oko 250 različitih rješenja**, od kojih se **manji dio odnosio na produženja pritvora**, dok je u posebnoj informaciji podgorički **sud naveo** da je tokom te godine **donijeto 414 rješenja o produženju pritvora** za lica lišena slobode.

6.1.1. Podaci nijesu dostavljeni

Osnovni sud Podgorica odbio je poseban zahtjev Akcije za socijalnu pravdu da joj **dostavi kopije svih rješenja o određivanju i produženju pritvora donijetih u 2022. godini**, pod obrazloženjem da to zahtijeva sačinjavanje nove informacije³¹.

„U odnosu na dio zahtjeva koji se odnosi na dostavljanje kopija rješenja o određivanju pritvora, bilo bi potrebno da se izvrši uvid u upisnike Kri i Kv, utvrdi koji od predmeta u navedenim upisnicima su formirani na osnovu predloga za određivanje pritvora, zatim **pronađu svi ti predmeti**, izvrši uvid u svaki od njih i utvrdi u kojima je donijeto rješenje o određivanju pritvora. Nakon što bi se izdvojila rješenja, kojima je određen pritvor u 2022. godini, sud bi morao da **izvrši ručno brisanje svih ličnih podataka**, a tek nakon svih preduzetih radnji bi se moglo udovoljiti ovakvom zahtjevu“, dio je odgovora podgoričkog Osnovnog suda, kojim se odbija pristup informacijama.

30 Rješenje Osnovnog suda Podgorica Su V SPI broj 43/23, od dana 19. septembra 2023. godine, na zahtjev Akcije za socijalnu pravdu da joj dostavi informaciju o ukupnom broju rješenja o određivanju i produženju pritvora donijetih u 2022. godini.a

31 Rješenje Osnovnog suda Podgorica broj Su V SPI broj 44/23, od dana 20. septembra 2023. godine, na zahtjev Akcije za socijalnu pravdu da joj se dostave kopije svih rješenja o određivanju i produženju pritvora donijetih u 2022. godini.

Ipak, ovdje će biti ukazano da su drugi sudovi (Bijelo Polje, Bar) dostavili takve podatke, odnosno kopije rješenja o pritvorima ili produženju pritvora, dok je Osnovni sud iz Pljevalja dostavio preciznu informaciju sa brojevima rješenja o pritvorima, koja su se mogla pretražiti u online bazi odluka crnogorskih sudova. Na taj način je obezbijeđeno pravo javnosti da zna i zainteresovanih subjekata da dobiju informacije, što Osnovni sud u Podgorici nije omogućio.

Pretraga online baze odluka crnogorskih sudova **ne omogućava pristup podacima** o rješenjima o određivanju pritvora, koje je tokom 2022. godine donosio Osnovni sud Podgorica, iako bi ta rješenja trebala da budu unijeta u datu bazu. U isto vrijeme, podgorički Osnovni sud je u odvojenoj informaciji Akciji za socijalnu pravdu, kojom je tražen ukupan broj rješenja, saopštio da je te godine donijeto **166 rješenja o određivanju pritvora**.

6.1.2. Opasnost od ponavljanja djela glavni osnov

U online bazi odluka crnogorskih sudova, a pretragom za rješenja Osnovnog suda u Podgorici, po oznaci krivičnih predmeta, koja obuhvataju i ona o produženju pritvora, Akcija za socijalnu pravdu je ostvarila uvid u uzorak od oko 250 različitih rješenja³². **U posmatranom uzorku** su se **24 rješenja** odnosila na produženje pritvora, koja su i **analizirana**, a prethodno je u ovom poglavlju ukazano da je Osnovni sud u Podgorici dostavio odvojenu informaciju Akciji za socijalnu pravdu, u kojoj je naveo da je 2022. godine donio 414 rješenja o produženju pritvora.

Od analiziranih 24 rješenja o produženju pritvora se po šest rješenja ticalo sumnji da su izvršena krivična djela nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici i za tešku krađu, tri pritvora su produžena zbog razbojničke krađe, po dva zbog sumnji da su izvršena krivična djela napad na službeno lice, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija i za ugrožavanja sigurnosti, a po jedan pritvor je produžen zbog sumnji u djela nasilničko ponašanje, samovlašće i proganjanje.

U svim analiziranim rješenjima **pritvor je produžen zbog opasnosti da će pritvorena lica ponoviti krivična djela**, dok je korišten neki od osnova iz Zakonika o krivičnom postupku za produženja pritvora, a **nijednom nije kao pravni osnov korišten evropski izvor prava**, odnosno presude Evropskog suda za ljudska prava.

Obuhvat uzorka pokazuje i da je Osnovni sud donio najmanje četiri **rješenja o ukidanju pritvora**. U jednom slučaju se radilo o sumnji u krivično djelo proganjanje i pritvoreno lice je upućeno na ispitivanje u psihijatrijsku ustanovu, u jednom slučaju se radilo o djelu napada na službeno lice, u jednom o nasilju u porodici i u porodičnoj zajednici, a u još jednom o sumnji u krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija.

6.2. Sud u Baru rijetko citira evropsku praksu

Osnovni sud u Baru je u 2022. godini donio **39 rješenja o određivanju pritvora i 85 rješenja o produžavanju pritvora**³³, a može se ocijeniti da rješenja na opšti način opisuju

³² Ostvaren je uvid u tačno 247 postavljenih rješenja.

³³ Rješenje Osnovnog suda u Baru broj V Su 382/23-1 od dana 28. septembra 2023. godine po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama Akcije za socijalnu pravdu, sa pratećom dokumentacijom, a kojim su tražena rješenja o određivanju i produženju pritvora za 2022. godinu.

okolnosti kritičnih događaja, dok se praksa Evropskog suda za ljudska prava dosta rijetko navodi i uglavnom se citira zakonska odredba, koja se odnosi na pravnu situaciju kada treba primijeniti pritvor, a ne blažu mjeru, uz redovno navođenje zakonskog osnova za pritvor.

U velikom broju rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor, sublimiraju se na opšti način iskazi osumnjičenih i svjedoka i dokazna dokumentacija, ali bez detaljnih opisa okolnosti, što je naročito prisutno kod sumnji u krivična djela krađe. U svega nekoliko rješenja se navodi praksa Evropskog suda za ljudska prava o određivanjima pritvora, u polovini rješenja se navodi zakonski osnov da je potrebno primijeniti pritvor, a ne blažu mjeru, dok dio rješenja nema nikakve navode ovih vrsta, osim redovnog pozivanja na osnov iz Zakonika o krivičnom postupku za određivanje ili produžavanje pritvora.

Osnovni sud u Baru je tokom 2022. godine donio duplo veći broj rješenja o produženju pritvora, što ukazuje da su prvobitno određeni pritvori često produžavani, a takođe izostaju detaljnija obrazloženja u rješenjima, dok se uglavnom ponavljaju početni razlozi za određivanje pritvora, naročito kod sumnji u krivična djela krađe. I kod produženja pritvora izostaje navođenje evropske sudske prakse i uglavnom se ukazuje na zakonsku odredbu o primjeni pritvora, u situaciji kada nijesu ispunjeni uslovi za primjenu blažih mjera.

6.2.1. Opasnost od ponavljanja čest osnov za pritvor

Osnovni sud u Baru je tokom 2022. godine donio 39 rješenja o određivanju pritvora, od čega se **13 rješenja ili trećina tiče sumnji** da su učinjena krivična djela **krađe**, 10 rješenja o pritvorima je donijeto zbog sumnji u krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, pet rješenja o pritvorima zbog sumnji u krivično djelo ugrožavanja sigurnosti, a ostalo su sumnje u druga djela³⁴.

Vrsta krivičnog djela	Krađe	Nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici	Ugrožavanje sigurnosti	Ostala krivična djela
Broj pritvora	13	10	5	11

Tabela 3: Najviše pritvora za sumnju u krivično djelo krađe

U pogledu osnova za određivanje pritvora, najčešći je bila opasnost da će osumnjičeno lice ponoviti isto ili istovrsno krivično djelo, koje mu se stavlja na teret (28 rješenja), zatim zbog opasnosti od bjekstva (sedam rješenja) i zbog mogućnosti ometanja provođenja krivičnog postupka kroz uticaj na svjedoke (četiri rješenja).

Ono što je primjetno u rješenjima o određivanju pritvora Osnovnog suda u Baru jeste da se **na opšti način** navode okolnosti u vezi sumnji na određeno krivično djelo, a da izostaju detaljni opisi. „Iz iskaza osumnjičenog i prikupljenih podataka u postupku izviđaja, odnosno iz zapisnika o saslušanju svjedoka – oštećene i drugih prikupljenih dokaza, proizilazi da je osumnjičeni osnovano sumnjiv da je kritičnog dana i vremena izvršio nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici“, citat je jednog od tih generalnih opisa, pa se često, naročito kada ³⁴ To su krivična djela: teško djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja, krijumčarenje, nasilničko ponašanje, laka tjelesna povreda, teška tjelesna povreda, razbojništvo, falsifikovanje isprave, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija.

su u pitanju krivična djela krađe, **ne može zaključiti kako je izvedena radnja ili šta je objekat** krivičnog djela. Ili, primjera radi, kada se ukazuje na medicinsku dokumentaciju, obično se ukazuje na broj medicinskog izvještaja ili nalaza, ali izostaje sadržaj. Međutim, **postoje i ona rješenja** o pritvorima, koja su **prilično detaljno obrazložena**, naročito kod sumnji u krivično djelo ugrožavanje sigurnosti ili krivičnog djela teško djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja.

U vezi sa navođenjem odgovarajuće sudske prakse o određivanjima pritvora, **u svega nekoliko slučajeva** se šturo navode **primjeri prakse Evropskog suda** za ljudska prava, dok se u oko polovine rješenja o određivanju pritvora **citira član Zakonika o krivičnom postupku** kada je neophodno primijeniti mjeru pritvora umjesto blaže mjere.

„Prilikom odlučivanja sudija za istragu je posebno imao u vidu (budući da je pritvor najteža mjera procesne prinude) načelo srazmjernosti, odnosno da mjera pritvora bude srazmjerna težini krivičnog djela, koja se okrivljenom stavlja na teret, kao i načelo supsidijarnosti, odnosno mogućnosti izricanja neke druge mjere kao zamjene pritvora...svrha pritvorskog osnova ne bi se mogla ostvariti drugom alternativnom zakonskom mjerom, odnosno mjera pritvora se javlja kao nužna“, ponavlja se u većini takvih rješenja. Pored toga, u jednom značajnom broju rješenja o pritvorima se ne navode primjeri sudskih praksi.

6.2.2. Mahom iste formulacije za produženje pritvora

Osnovni sud u Baru je u 2022. godini donio **85 rješenja o produženju pritvora**, što dijelom ukazuje da su pritvori po osnovu prvih lišenja slobode kasnije u velikom broju produžavani. Kao osnov za produženje pritvora **u čak 67 rješenja** o produženju pritvora iskorišten je zakonski osnov **opasnosti od ponavljanja** krivičnog djela, a to se većinom odnosi na osnovanu sumnju da su učinjena krivična djela krađe ili nasilja u porodici i u porodičnoj zajednici. Zakonski osnov **opasnosti od bjekstva iskorišten je prilikom donošenja 13 rješenja** o produženju pritvora, dok je **za pet rješenja** o produženju pritvora kao osnov korištena mogućnost ometanja provođenja krivičnog postupka kroz **uticaj na svjedoke**.

Kada je riječ o **vrsti krivičnih djela**, u 39 slučajeva to je sumnja na krivično djelo krađe, u 13 slučajeva zbog sumnje u krivično djelo ugrožavanje sigurnosti, u 12 slučajeva zbog sumnje na krivično djelo nasilja u porodici i u porodičnoj zajednici, a ostatak su druga krivična djela.

U velikom broju rješenja o produženju pritvora su **korišteni opšti opisi i formulacije**, što rješenja čini nedovoljno obrazloženim, dok se u dobroj mjeri ponavljaju iste formulacije iz rješenja, kojima se prvi put produžavaju pritvori, te nije primjetno da se razlozi za produženjem pritvora dodatno obrazlažu, a ovo posebno kada su u pitanju sumnje na krivična djela krađi.

Ipak, kod sumnji na krivična djela ugrožavanja sigurnosti i nasilja u porodici i u porodičnoj zajednici svakako da prvobitno utvrđene formulacije djeluju osnovano, a s obzirom na specifične okolnosti takvih djela i prijetnji da će biti dovršeno ili ponovljeno krivično djelo.

Ni kod rješenja o produženjima pritvora sudska vijeća Osnovnog suda u Baru ne koriste u velikoj mjeri evropsku sudsku praksu, pa se tako bilježi da je u 2022. godini u deset slučajeva pominjana ova praksa kod produženja pritvora. U isto vrijeme, u preko 60 rješenja

se pominjao osnov iz Zakona o krivičnom postupku da treba primijeniti procesnu mjeru pritvora, a ne blažu mjeru, jer se pritvorska svrha može ostvariti samo pritvorom, dok u dvadesetak slučajeva nije bilo pozivanja ni na domaću, niti na međunarodnu sudsku praksu.

6.3. I sud u Bijelom Polju sa različitom praksom

Osnovni sud u Bijelom Polju je tokom 2022. donio **29 rješenja o određivanju pritvora**, dok je istovremeno donio **30 rješenja o produženju pritvora**³⁵.

Analiza pokazuje da većina rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor, nijesu u potpunosti obrazložena, dok se u većem broju njih citira praksa Evropskog suda za ljudska prava samo za pitanje kada je opravdano primijeniti pritvor, a ne blažu mjeru, ili se citira odredba iz Zakonika o krivičnom postupku u odnosu na ovo isto pitanje. U nekoliko primjera se bilježi ukazivanje na praksu Evropskog suda za ljudska prava po drugim pravnim pitanjima u vezi određivanja pritvora, a u nekim rješenjima ne postoji pozivanje na bilo kakvu sudsku praksu.

U isto vrijeme, rješenja kojima se produžava pritvor uglavnom su bila cjelovitije obrazložena, ali u najvećem broju slučajeva ne sadrže pozivanje na prakse Evropskog suda za ljudska prava u vezi određivanja pritvora, dok su činjenični navodi za produženje pritvora mahom identični kao iz rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor, a obrazložjenja se mahom ponavljaju.

6.3.1. Najviše pritvora za nasilje u porodici

Osnovni sud u Bijelom Polju je tokom 2022. godine donio 29 rješenja o određivanju pritvora, a od toga se **10 pritvora, ili trećina**, odnosilo na sumnju u **krivično djelo nasilja u porodici** ili porodičnoj zajednici, šest pritvora je određeno u odnosu na krivično djelo u vezi sa napadom na službeno lice ili sprečavanja službenog lica da obavlja službenu dužnost, četiri u odnosu na tešku krađu, a ostalo su pritvori zbog sumnje da su izvršena druga krivična djela³⁶.

Vrsta krivičnog djela	Nasilje u porodici ili zajednici	Napad na službeno lice ili sprečavanje da obavlja dužnost	Teška krađa	Ostala krivična djela
Broj pritvora	10	6	4	9

Tabela 4: Najviše pritvora za sumnju u krivično djelo nasilja u porodici ili zajednici

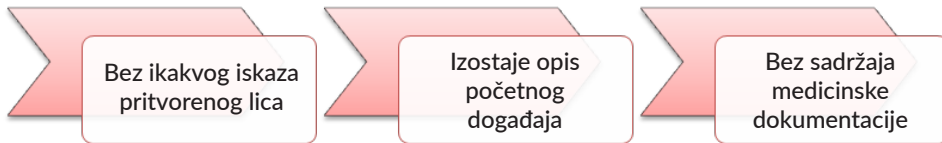
Najveći broj rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor, uopšte **ne sadrže iskaz lica**, kojem se određuje pritvor, već samo šturo navođenje da je saslušano pred istražnim sudijom,

35 Rješenje Osnovnog suda u Bijelom Polju broj V Su 683/23, od dana 21. septembra 2023. godine po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama Akciji za socijalnu pravdu, sa pratećom dokumentacijom, kojom su tražena rješenja tog suda o određivanju i produžavanju pritvora u 2022. godini.

36 Tri za krivično djelo teške tjelesne povrede, jedan za laku tjelesnu povredu, dva za nedozvoljene polne radnje, dva za nedozvoljenu trgovinu i po jedan za nasilničko ponašanje, proganjanje, teška djela protiv bezbjednosti saobraćaja, ugrožavanje sigurnosti i krijumčarenje.

ali bez ikakvog opisa šta je ono izjavilo u odnosu na konkretan događaj, zbog kojeg se lišava slobode. Takođe, u pojedinim rješenjima, naročito kada je riječ o sumnji na krivična djela u vezi sa vršenjem službene dužnosti, **izostaje opis takozvane početne situacije**, odnosno događaja, nakon kojeg je došlo do napada na službena lica ili su sprječavani da obavljaju službenu dužnost. U pogledu onih rješenja gdje se, kao dokazna materija za ukazivanje na osnovanost sumnje da je učinjeno krivično djelo, koristi **medicinska dokumentacija**, navode se brojevi i nazivi takve dokumentacije, ali se **ne obrazlaže njen sadržaj**. Sve prethodno rješenja o pritvorima čini nedovoljno obrazloženim.

U pogledu osnova za određivanje pritvora, to su većinom opasnost od ponavljanja krivičnog djela, uz posebno ukazivanje na povratnike, zatim ometanje krivičnog postupka zbog uticaja na svjedoke, kada svi svjedoci nijesu bili saslušani, kao i opasnost od bjekstva, uz potenciranje težine krivičnog djela, za koji se sumnjiči osoba koja se lišava slobode.

Kada je riječ o ukazivanju i pozivanju na sudsku praksu u rješenjima o pritvoru, naročito prakse Evropskog suda za ljudska prava, može se ocijeniti da ta postupanja nijesu jednoobrazna i potpuna, te da je uglavnom zadovoljen standard u vezi pitanja zašto se primjenjuje mjera pritvora, a ne blaža mjera. U tom smislu, Osnovni sud u Bijelom Polju je **u 18 rješenja** navodio **zakonski osnov** o primjeni pritvora u odnosu na blaže mjere, a **u 11 rješenja** postoji **pozivanje na praksu Evropskog suda** za ljudska prava. U nastavku će biti bliže opisani navodi iz pojedinih rješenja, a koji se tiču odgovarajućih sudskih praksi ili zakonskih normiranja.

Osnovni sud u Bijelom Polju je u nekim rješenjima o pritvoru **ukazivao na praksu Evropskog suda** za ljudska prava i standard da su povreda Evropske konvencije situacije kada nadležni sud prilikom odlučivanja o osnovanosti pritvora ne uzima u razmatranje primjenu blaže mjere. U rješenjima se ukazuje na Preporuku Komiteta ministara Savjeta Evrope da države zakonima moraju propisati širok spektar alternativnih mjera i primjenjivati ih u praksi, odnosno da se prije donošenja rješenja o pritvoru, po jednom od dozvoljenih osnova, **prvo mora utvrditi da ne postoji mogućnost primjene bilo koje blaže mjere**. Zatim u rješenjima sud navodi odredbe Zakonika o krivičnom postupku, kojim je propisan princip takozvane kaskadne svrsishodnosti, tj da će sud voditi računa da se ne primjenjuje teža mjera, ako se ista svrha može postići blažom mjerom, pa je nalazio da, zbog okolnosti konkretnih slučajeva, nema mjesta primjeni blaže mjere i da je pritvor jedina mjera, koja može adekvatno da odgovori svshi zbog koje se izriče.

Sud se u nekim rješenjima o pritvoru pozivao na izuzetnost **pritvora kao mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog za nesmetano vođenje krivičnog postupka** i Zakonik o krivičnom postupku, koji propisuje da se pritvor može odrediti samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom, a neophodan je radi vođenja krivičnog postupka, te da okolnosti konkretnih slučajeva ukazuju da nema mjesta primjeni blažih mjera.

U postupanjima Osnovnog suda u Bijelom Polju pri određivanju pritvora **bilježi se** i pozivanje na praksu Evropskog suda za ljudska prava u situaciji kada se ocjenjuje postojanje opasnosti od bjekstva, dok su kao legitiman razlog za određivanje pritvora i priroda i težina kazne. Takođe postoje pozivanja na evropsku praksu da se u određivanju pritvora opasnost da će osumnjičeni vršiti pritisak na svjedoke može naročito prihvatiti u početnim fazama postupka, zatim da ranije osude mogu predstavljati osnov za postojanje opasnosti od ponavljanja krivičnog djela, odnosno da ranije presude mogu predstavljati opravdani strah da bi osumnjičeni mogao izvršiti novo ili ponoviti isto krivično djelo, kao i praksa Evropskog suda za ljudska prava da osnovana sumnja pretpostavlja postojanje činjenica ili informacija na osnovu kojih bi objektivni posmatrač mogao izvesti zaključak da je lice o kome je riječ možda izvršilo krivično djelo.

6.3.2. Slične formulacije za produženja pritvora

Osnovni sud u Bijelom Polju je tokom 2022. godine **donio 30 rješenja o produženju pritvora**. Od toga se najveći broj – ukupno deset – odnosilo na sumnju u izvršenje krivičnih djela u vezi sa napadom na službeno lice ili sprečavanjem tog lica da obavlja službenu dužnost, osam pritvora je produženo zbog sumnje da je izvršeno krivično djelo nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, šest pritvora je produženo zbog sumnji da je izvršena teška krađa, dok je preostalih šest rješenja za produženje pritvora donijeto u odnosu na sumnju da su izvršena druga krivična djela³⁷.

U pogledu osnova za produženje pritvora, u gotovo polovini rješenja se kao osnov navodi **opasnost od ponavljanja krivičnog djela**, zatim se kao osnov koristi opasnost od bjekstva, te uticaj na svjedoke i time ometanje sprovođenja krivičnog postupka.

Rješenja o produženju pritvora Osnovnog suda u Bijelom Polju bila su **potpunija** u odnosu na rješenja, kojima se prvi put određivao pritvor. Tako se u njima navode iskazi pritvorenih lica, u odnosu na okolnosti kritičnih događaja, medicinska dokumentacija i/ili ostali dokazni materijali se sadržinski opisuju, dok se obrazlažu i početne situacije, a koje su dovodile do napada na službena lica ili njihovog sprečavanja da obavljaju službenu dužnost, što sve rješenja čini pravno obrazloženijim.

Međutim, ovdje će biti ukazano da su činjenični navodi i razlozi za produženje pritvora mahom identični kao u rješenjima, kada je prvi put određivan pritvor, te su obično **bez dodatnog obrazloženja** da li protekom vremena neki od tih razloga slabi i da li je moguće pritvor zamijeniti nekom od blažih mjera. Takođe, u najvećem broju rješenja o produženju pritvora se koristio isključivo pravni osnov iz Zakonika o krivičnom postupku za određivanje pritvora, dok je u potpunosti **izostalo pozivanje na praksu Evropskog suda** za ljudska prava u primjeni pritvora, a upravo bi takvu praksu intenzivnije trebalo koristiti kod produženja pritvora, kako bi se utvrdilo da li zaista još postoje razlozi da lica i dalje budu lišena slobode i kako se pritvor ne bi pretvorio u kaznu, a u skladu sa principom evropskog prava da je sloboda pravilo, a pritvor izuzetak.

---

³⁷ Dva produženja pritvora su u odnosu na krivično djelo proganjanja, dva u odnosu na krivično djelo nezgodljive trgovine i po jedno produženje za krivična djela lake tjelesne povrede i za ugrožavanje sigurnosti.

6.3.2.1. Proganjanje

Kod produženja pritvora u 2022. godini bilježe se i dva produženja u odnosu na sumnju na krivično djelo proganjanja, a gdje je nakon prvog određivanja pritvora **lice upućeno u Specijalnu bolnicu za psihijatriju** na posmatranje, što je bio jedini slučaj ove vrste.

Kako se navodi u rješenjima, **prитvoreno lice je uporno proganjalo oštećeno lice**, na način koji može osjetno da ugrozi njen način života i zdravlje, tako što je protivno volji oštećene nastojao da uspostavi kontakt sa njom neposredno i posredstvom sredstava komunikacije, a svakodnevno je pratio kretanje oštećene.

Prema nalazu vještaka psihijatra, **postoji realna opasnost da isti počini djela**, koja su u vezi sa sumanutim sistemom ili su inspirisana psihopatološkim sadržajima i nijesu vođena realnim motivima, čime bi mogao dovesti u opasnost sebe ili osobe u svojoj okolini.

„Postoje razlozi za trajanje pritvora imajući u vidu da ne postoje podaci da je okrivljeni do sada psihijatrijski liječen, te da još nije utvrđena, isključena ili smanjena uračunljivost...do izjašnjenja o duševnom stanju okrivljenog u vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela, isti se smatra uračunljivim i vrijeme koje provede u Specijalnoj bolnici za psihijatriju, ukoliko se utvrdi njegova uračunljivost, ima se uračunati u pritvor“³⁸, naveo je sud u jednom od rješenja.

6.4. Rješenja pljevaljskog suda cjelovita

Rješenja o pritvorima, koje je tokom 2022. godine donosio Osnovni sud u Pljevljima, a kojima se prvi put određuje pritvor, bila su cjelovita i detaljno obrazložena, ali taj sud ne koristi izvore evropske sudske prakse u obrazloženjima razloga za određivanje pritvora. Na isti način, odnosno bez primjene evropske sudske prakse, postupao je i Viši sud u Bijelom Polju, koji je nadležan za odlučivanje o produženjima pritvora, jer pljevaljski sud nema tročlana sudska vijeća, koja po zakonu odlučuju o tom pitanju. I ovdje se može ocijeniti da je Viši sud u Bijelom Polju uglavnom koristio ponavljajuće formulacije iz prvobitno donijetih rješenja o pritvorima, koje su navođene u rješenjima o produženju pritvora.

6.4.1. Preovlađuju djela nasilja u porodici

Osnovni sud u Pljevljima je u toku 2022. godine donio 16 rješenja o određivanju **prитvora**, dok je **Viši sud u Bijelom Polju** donio ukupno **12 rješenja o produženju pritvora**³⁸.

U odnosu na rješenja, kojima se pritvor prvi put određuje, od 16 pritvora čak deset se odnosi na sumnju u krivično djelo **nasilje u porodici** i u porodičnoj zajednici, što je preko 60 odsto od ukupnog broja. Ostalih šest pritvora odnosi se na sumnju u krivična

³⁸ Odgovor Osnovnog suda u Pljevljima broj V Su 265/23, od dana 22. septembra 2023. godine, na zahtjev Akcije za socijalnu pravdu da joj se dostave sva rješenja o određivanju pritvora i produženju pritvora u 2022. godini.

djela razbojništva, krađe, lake tjelesne povrede, nasilničkog ponašanja i nedozvoljenih pravnih radnji.

Iako se u rješenjima ne koriste primjeri evropske sudske prakse, ono što karakteriše **rješenja** o određivanjima pritvora Osnovnog suda u Pljevljima jeste da su **cjelovita i obrazložena**, pa se tako navode potpuni iskazi osumnjičenog, svjedoka i ostali dokazni materijal, ukoliko postoji. Na taj način se smanjuje prostor da se ona pravno osporavaju.

U pogledu zakonskog osnova za određivanje pritvora, u svim slučajevima korišten je **osnov opasnosti od ponavljanja krivičnog djela**, koji je u pojedinim slučajevima kombinovan sa zakonskim osnovom mogućnosti ometanja postupka kroz uticaj na svjedoke.

O rješenjima za produženje pritvora odlučivao je Viši sud u Bijelom Polju, jer pljevaljski sud nema tročlana sudska vijeća, koja su po zakonu nadležna da odlučuju o produženju pritvora. Od **12 rješenja o produženju** pritvora, šest se odnosi na krivično djelo nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici, po dva na tešku krađu i na nedozvoljene polne radnje, a po jedno na razbojništvo, nasilničko ponašanje i laku tjelesnu povredu.

U svim slučajevima korišten je **zakonski osnov opasnosti od ponavljanja krivičnog djela**, dok se u rješenjima Višeg suda u Bijelom Polju uglavnom ponavljaju navodi iz rješenja, kojima su prvi put određeni pritvori.

Ni Viši sud ne primjenjuje evropske sudske prakse u vezi sa opravdanošću razloga za produženjima pritvora.

6.5. I sud na Cetinju bez evropske prakse

Na osnovu pretrage rješenja Osnovnog suda na Cetinju za 2022. godinu, kroz online bazu odluka crnogorskih sudova, ostvaren je **uvid u šest rješenja o određivanju** pritvora i **dva rješenja o produženju pritvora** za tu godinu, ali nije poznato da li je cetinjski sud u online bazu elektronski ubacio sva rješenja, koja se odnose na pitanje pritvora.

Od šest rješenja o određivanju pritvora na sumnju u izvršeno krivično djelo nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici se odnose dva rješenja, na sumnju u krivično djelo ugrožavanje sigurnosti još dva rješenja, dok je po jedan pritvor određen zbog sumnji u krivično djelo teško djelo bezbjednosti protiv javnog saobraćaja i za krivično djelo laka tjelesna povreda.

Kod svih određivanja pritvora je kao osnov iskorišćen jedan od osnova propisanih u Zakoniku u krivičnom postupku, dok se **samo u jednom slučaju sud pozvao na evropsku praksu**. U dva slučaja je sud procijenio kao glavni razlog da postoji opasnost od bjekstva osumnjičenog lica, u dva slučaja da postoji opasnost od ponavljanja krivičnog djela, a u dva slučaja mogućnost ometanja krivičnog postupka kroz uticaj na svjedoke.

Kada je riječ o rješenjima **za produženje pritvora**, jedno je bilo zbog osnovane sumnje da je izvršeno krivično djelo teška krađa, a jedno se odnosilo na napad na službeno lice. U oba slučaja cetinjski sud je procijenio da postoji opasnost da će **osumnjičeno lice ponoviti krivično djelo**, zbog čega je odlučio da se pritvor produži.

Rješenja o određivanju ili produženju pritvora Osnovnog suda na Cetinju su uglavnom potpuno obrazložena i uključuju detaljne opise bića krivičnog djela ili opise iskaza osumnjičenih.

6.6. Zainteresovani subjekti slično o pritvorima

Tokom izrade ove analize, Akcija za socijalnu pravdu je obavila razgovore sa više zainteresovanih subjekata, prevashodno advokata, novinara, bivših sudija, a u cilju prikupljanja što većeg broja mišljenja o praksi određivanja i produženja pritvora od strane sudova³⁹.

Većina intervjuisanih sagovornika ocijenila je da sudovi po automatizmu produžavaju pritvore, da se praksa primjene evropskog prava, iskazanog kroz presude Evropskog suda za ljudska prava, vrlo ograničeno koristi u rješenjima o određivanju ili produžavanju pritvora, kao i da je **potrebno promijeniti prakse** kako bi se prema pritvorenim licima primijenili evropski standardi lišenja slobode, a koji se svode na to da pritvor treba da je isključivo mjera za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog lica radi vođenja krivičnog postupka i u tom smislu se ne smije pretvarati u kaznu.

Jedan bivši sudija Ustavnog suda smatra da je situacija sa određivanjem pritvora u ranijim godinama bila veoma loša i da je kod sudova to pitanje bilo krajnje „automatizovano i modelirano“, te su oni mahom produžavali pritvore, ne ulazeći u svakom konkretnom slučaju u stvarne i nove razloge za produžavanje pritvora. On je takođe ukazao da se praksa Evropskog suda rijetko koristi kod domaćih sudova, iako bi trebalo da bude veoma prisutna, ali smatra da se u poslednje vrijeme takva praksa neznatno mijenja u pozitivnom pravcu, makar kada su u pitanju postupci Ustavnog suda u odnosu na podnijete ustavne žalbe pritvorenih lica.

Jedan univerzitetski profesor smatra da se kod crnogorskih sudova gotovo ne koristi praksa tog evropskog suda u određivanjima i produženju pritvora, da se oni uglavnom određuju po automatizmu, a da bi cijenu toga mogla platiti Država Crna Gora, kada se postavi pitanje naknada štete za neosnovana držanja lica u pritvorima.

Jedan advokat, koji zastupa osumnjičene bivše visoke javne funkcionere ili nosioce pravosudnih vlasti, slikovito se izrazio da društvenom sistemu nije u interesu da se unaprijedi pravosuđe i da je na sceni „igra sa ljudskim sudbinama“. On smatra da su rješenja o pritvorima uglavnom tipska, sa ponavljanjem razloga za zadržavanjem lica u pritvorima. Kako je ukazao, poseban problem su i smještajni kapaciteti u zatvorima, u kojima je odavno znatno veći broj pritvorenih lica u odnosu na evropske standarde.

Još nekoliko advokata, sa kojima je razgovarano, smatraju da se u određivanjima pritvora od osnovnih sudova svrha pritvora može obezbijediti i kroz veću primjenu alternativnih mjera, a ne da se uglavnom određuje pritvor za osumnjičena lica i naročito da se produžavaju bez valjanih obrazloženja i bez utvrđivanja novih razloga, koji opravdavaju njegovo produženje.

Više novinara, koji godinama prate suđenja u crnogorskim sudovima, smatraju da u slučajevima visoke korupcije pritisak javnosti dovodi do toga da se pritvorene osobe što duže drže u pritvorima, a da je moguće koristiti jemstvo kao mjeru. Neki od njih smatraju da se osnov zadržavanja u pritvoru zbog bjekstva, često neopravdano koristi, jer je bjekstvo

---

³⁹ Intervjui su obavljani uglavnom kroz neposredne razgovore, dok je mali broj njih realizovan telefonskim putem, a iz razloga nemogućnosti sagovornika da se intervju odradi neposredno u datom trenutku. Akcija za socijalnu pravdu je pripremila početni upitnik za intervju, kroz nekoliko osnovnih pitanja, ali je tokom obrade podataka o pritvorima proširivala opseg pitanja, koje je postavljala sagovornicima.

veoma skupo i zahtijeva veliku logistiku, koju mogu obezbijediti jedino osumnjičeni za najteže oblike organizovanog kriminala. Neki od intervjuisanih novinara, takođe, ukazuju da je društveno loše što osobe osumnjičene za najveću korupciju u pritvorima provode manje vremena od osumnjičenih za blaže oblike imovinskih delikata, a kakvih primjera ima u praksi.

6.7. Studija slučaja: Pritvor nekadašnje predsjednice Vrhovnog suda

U aprilu 2022. godine pod osnovanom sumnjom u izvršenje nekoliko teških krivičnih djela uhapšena je **nekadašnja predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore**. Svi mediji u zemlji tada su izvijestili da je **uhapšena na podgoričkom aerodromu**, sa kojeg je namjeravala da otputuje u Srbiju, u Beograd⁴⁰, a kasnije je izjavila tokom saslušanja da je namjeravala da se liječi u susjednoj državi, jer nema povjerenja u domaći zdravstveni sistem⁴¹.

Optužnicom Specijalnog državnog tužilaštva **optužena je za neka od težih krivičnih djela**, za koje se može izreći zatvor do osam godina. Nekadašnjoj predsjednici Vrhovnog suda se na teret stavljaju krivična djela za pripadništvo u stvaranju kriminalne organizacije, za šta je zapriječena kazna do osam godina zatvora, tri djela protivzakonitog uticaja, gdje je zapriječena kazna isto do osam godina zatvora, kao i krivično djelo zloupotreba službenog položaja putem podstrekavanja, gdje joj je zapriječena kazna zatvora do pet godina.

Iako se radi o sumnjama u vrlo ozbiljna krivična djela, koja joj se stavljaju na teret, nekadašnja predsjednica Vrhovnog suda je **nešto poslije šest mjeseci** provedenih u pritvoru, odnosno u novembru 2022. godine, **puštena da se brani sa slobode**⁴², jer više nije postojala opasnost od bjekstva, čime je prestao pritvorski osnov koji joj je bio određen.

Tokom prvog saslušanja u istrazi ona je, govoreći o uticaju na kolege sudije u vezi pojedinih predmeta, a za sumnju krivičnog djela protivzakonitog uticaja, **izjavila da je „ona svjedok mnogih prljavih biografija**, da možda ona puno zna, da su mnoge mjere tajnog nadzora bile kod nje, ali da ta njena saznanja po tom osnovu ne može i neće nikada biti osnov njene odbrane, jer je čisti profesionalac“. Nije poznato da li je ove navode u međuvremenu istraživalo Specijalno državno tužilaštvo, ali je optužnica sa ovom izjavom svakako u rukama njenih dojučerašnjih kolega, kojima je godinama bila nadređeni i treba da sude u njenom postupku.

Jedan od zakonskih osnova za određivanje pritvora jeste ometanje krivičnog postupka, ali „uticajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače“, dok Zakonik o krivičnom postupku ne prepoznaje kao osnov za pritvor ometanje postupka kroz uticaj na nosioce sudskih vlasti, jer su sudije dužne da sude bez bilo kakvog uticaja. Međutim, ovaj slučaj ukazuje da je potrebno razmotriti proširenje zakonskog osnova za određivanje pritvora kroz ometanje sudskog postupka kroz uticaj na sudije, a posebno što je krajem 2023. godine objavljen niz telefonskih prepiski nekadašnje predsjednice Vrhovnog suda sa drugim sudijama, koji su joj bili podređeni, a koje ukazuju na sumnju da su radili pod njenim uticajem.

---

40 Link sa jednog od portala: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2022/4/18/uhapsena-bivsa-predsjednica-vrhovnog-suda-crne-gore>

41 Izvor: Optužnica Specijalnog državnog tužilaštva protiv bivše predsjednice Vrhovnog suda Crne Gore i više lica.

42 Link sa jednog od portala: <https://www.glasamerike.net/a/medenica-hapsenje/6830101.html>

I dok je ona bila nešto duže od pola godine u pritvoru, a po osnovanim sumnjama da je izvršila više ozbiljnih krivičnih djela, ova analiza pokazuje da mnoga okrivljena lica toliko vremena provode u pritvoru i za sumnje u izvršenje lakših krivičnih djela.

Tako je u jednom slučaju u Bijelom Polju došlo do lišenja slobode lica i određivanja pritvora zbog krivičnog djela teška krađa, koji je produžavan do šest mjeseci. Djelo je kvalifikovano kao teška krađa zbog drskosti u izvođenju, odnosno oštećena je praćena na ulici i oteta joj je torbica, u kojoj se nalazio mobilni telefon vrijedan 130 eura, dok je u torbici bilo i 70 eura novca. Vrijednost torbice naknadno je utvrđena na pet eura.

Za krivično djelo teške krađe može se izreći kazna zatvora od jedne do osam godina, dok Krivični zakonik prepoznaje i krivično djelo sitne krađe do 150 eura, za koju se može izreći zatvor do šest mjeseci. Krađe su jedan od najneprihvatljivijih oblika društvenih ponašanja, a zakonski se naročito vodi računa o kažnjavanju povratnika.

Optužnica Specijalnog državnog tužilaštva tereti bivšu predsjednicu Vrhovnog suda, pored ostaloga, da je njen sin tražio 15 odsto mita u odnosu na vrijednost jednog sudskog predmeta, vrijednosti više stotina hiljada eura, za koji je ona urgirala kako bi se presudilo suprotno činjeničnom stanju u konkretnom predmetu.

Nadalje, u jednom slučaju u Baru licu je poslije pet mjeseci produžen pritvor zbog krivičnog djela obične krađe, za koje je zapriječena novčana kazna ili zatvor do tri godine. Sud je našao da postoji opasnost od ponavljanja djela, jer se radilo o povratniku, ocjenjujući da pritvor nije nesrazmjeran težini djela. U rješenju o produženju pritvora se ne navodi šta je ukradeni predmet.

U jednom drugom slučaju o sumnji u krivično djelo falsifikovanje isprave licu je poslije sedam mjeseci boravka u pritvoru, i podizanja optužnice u međuvremenu, pritvor produžen uz zakonski osnov da postoji opasnost od bjekstva. Okrivljenom je stavljeno na teret falsifikovanje, za koje je zapriječena kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

U ovoj analizi je već ukazano na primjer pritužbe Ombudsmana, gdje je lice provelo 14 mjeseci u pritvoru zbog imovinskog delikta, a gdje je utvrđena povreda prava kod pritvaranja.

7. ZAMOLNICE U MEĐUNARODNOJ POMOĆI

Ministarstvo pravde je tokom 2022. godine uputilo 42 zamolnice stranim državama radi izručenja osuđenih ili osumnjičenih lica, od čega se najviše zamolnica odnosi na krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije i na krivična djela u vezi sa trgovinom opojnim drogama.

U isto vrijeme, Ministarstvo pravde nije dostavilo rješenja o pritvorima stranih lica u toj godini, koja su u Crnoj Gori lišena slobode, jer tvrdi da nije u njihovom faktičkom posjedu.

7.1. Najviše zamolnica ka Srbiji

Ministarstvo pravde nije dostavilo Akciji za socijalnu pravdu **rješenja o pritvorima stranih lica** za 2022. godinu, čije se izručenje traži od Crne Gore, uz obrazloženje da nije u njihovom faktičkom posjedu. „Ministarstvo od suda dobija spise koji, između ostalog, sadrže tražena rješenja, ali je iste u obavezi da vrati u kratkom roku, zbog koje činjenice **Ministarstvo pravde nije u faktičkom posjedu** traženih dokumenata“, odgovoreno je Akciji za socijalnu pravdu⁴³.

Ministarstvo pravde je 2022. godine uputilo 42 zamolnice ka 15 inostranih država radi izručenja osuđenih ili osumnjičenih lica⁴⁴. **Najveći broj zamolnica** – ukupno **deset** - je upućen **ka Srbiji**, dok je **Njemačkoj upućeno sedam zamolnica**, četiri Mađarskoj, a po tri zamolnice Grčkoj, Turskoj i Hrvatskoj. Po dvije zamolnice za izručenja osuđenih ili optuženih lica upućene su ka Španiji, Italiji i Austriji, a po jedna Rusiji, Nizozemskoj, Ukrajini, Belgiji, Albaniji i Sloveniji.

Država	Broj zamolnica
Srbija	10
Njemačka	7
Mađarska	4
Grčka, Turska, Hrvatska	3
Španija, Italija, Austrija	2
Rusija, Nizozemska, Ukrajina, Belgija, Albanija, Slovenija	1

Tabela 5: Zamolnice upućene ka 15 inostranih država

43 Napomena u pratećem dijelu Rješenja Ministarstva pravde broj UPI 04-037/23-1052/5 od dana 27. novembra 2023. godine.

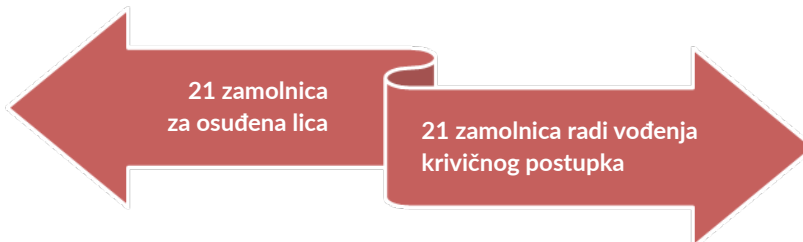
44 Rješenje Ministarstva pravde broj UPI 04-037/23-1052/1, od dana 27. novembra 2023. godine, sa pratećom dokumentacijom, a na zahtjev za slobodan pristup informacijama Akcije za socijalnu pravdu da joj se dostave zamolnice upućene inostranim zemljama, a za međunarodnu pravnu pomoć, a koje se odnose na izručenje osuđenih ili okrivljenih lica za 2022. godinu.

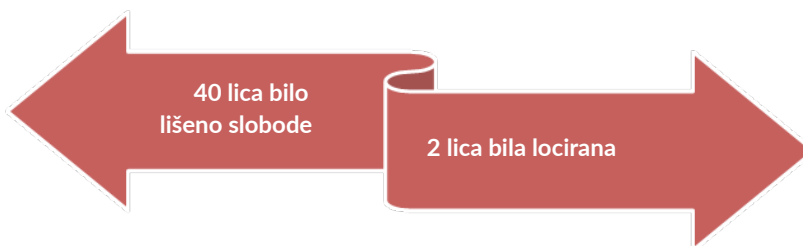
Kada je riječ o **vrstama krivičnih djela** na koja su lica bila osuđena ili je postojala optužba, pa je traženo njihovo izručenje radi potrebe vođenja krivičnog postupka, **najviše** se odnosi na **krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije**, u odnosu na koje je podnijeto 11 zamolnica (to djelo je obično pratio sticaj sa nekim drugim krivičnim djelom).

Po osnovu krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje **u promet opojnih droga** podnijeto je **sedam zamolnica**. Po četiri zamolnice podnijete su za teško ubistvo i tešku tjelesnu povredu, po tri za tešku krađu i razbojništvo, po dvije za ubistvo u pokušaju i napad na službeno lice, a po jedna za krivična djela teško djelo protiv bezbjednosti saobraćaja, nasilje u porodici i u porodičnoj zajednici, falsifikovanje novca, nasilničko ponašanje, utaja i za izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje.

Nadalje, u odnosu na ukupnu brojku od 42 zamolnice, 21 je upućena zbog potrebe vođenja krivičnog postupka protiv lica, kojima su, u najvećem broju postupanjem Specijalnog državnog tužilaštva, bila stavljena na teret različita krivična djela, dok je takođe 21 zamolnica upućena za izručenje lica, koja su već bila osuđena, ali nijesu dostupna domaćim pravosudnim organima.

Iz dostavljenih zamolnica za 2022. može se vidjeti i da je 40 lica bilo lišeno slobode, ili na osnovu međunarodne potjernice i nalazilo se u ekstradicionom pritvoru, ili je u stranim zemljama protiv njih bio pokrenut krivični postupak zbog drugih djela, ili su već služili zatvorske kazne u tim zemljama. Samo dva lica nijesu bila lišena slobode, ali je postojalo saznanje da se nalaze u onim zemljama, kojima su upućene zamolnice sa molbom da se liše slobode i izruče.

Dokumentacija o zamolnicama, koje je Ministarstvo pravde omogućilo Akciji za socijalnu pravdu, dostavljena je uz neophodnu anonimizaciju.

8. PREPORUKE:

U okviru ove analize daju se sljedeće preporuke za unapređenje javnih politika u ovoj oblasti:

- ▶ Potrebno je ustanoviti jednoobraznu praksu crnogorskih sudova kako bi se u rješenjima o određivanju i produžavanju pritvora koristili kao izvori presude Evropskog suda za ljudska prava, te je u tom smislu potrebno djelovati kroz zauzimanje jedinstvenog pravnog stava po tom pitanju i/ili zakonski djelovati kroz uvođenje posebnog člana u Zakoniku o krivičnom postupku, kojim bi bila propisana obaveznost da rješenja o pritvorima moraju imati kao osnov i izvor iz evropskog prava.
- ▶ Potrebno je unaprijediti postojeće zakonsko rješenje o sadržaju rješenja o pritvoru, a kojim je neophodno definisati da rješenja o određivanju i produženju pritvora moraju biti cjelovito obrazložena u odnosu na sve okolnosti kritičnog događaja, a kada su u pitanju složeni krivični postupci uz navođenje ključnih elemenata kritičnog događaja. Prednje je neophodno i kako bi se na nivou svih crnogorskih sudova obezbijedilo jedinstveno postupanje po ovom pitanju, jer su sada prisutna različita postupanja sudova.
- ▶ Potrebno je proširiti zakonski osnov za određivanje pritvora novim pritvorskim osnovom, koji bi se ticao ometanja krivičnog postupka kroz uticaj na nosioce sudijske funkcije, a što se preporučuje zbog slučaja optužbe protiv nekadašnje visoko pozicionirane osobe u pravosudnom sistemu.
- ▶ Potrebno je da Sudski savjet ustanovi dodatni mehanizam kontrole rješenja o produžavanju pritvora, kako bi se kroz dodatni monitoring utvrđivalo da li u rješenjima o produženju pritvora se razlozi za produženjima dodatno obrazlažu ili se to radi po automatizmu i ponavljaju se isti razlozi iz rješenja, kojima se prvi put određuje pritvor osumnjičenom licu, a što treba da bude osnov za pokretanja disciplinskih odgovornosti.
- ▶ Potrebno je da sva rješenja o pritvorima budu javno dostupna u online bazi odluka crnogorskih sudova, kako bi se povećala transparentnost o odlukama sudova u ovoj oblasti i obezbijedilo pravo javnosti da zna, pa je u tom smislu neophodno ustanoviti i mehanizam dodatne kontrole u ispunjavanju ove obaveze.
- ▶ Potrebno je organizovati dodatne obuke i edukacije za nosioce pravosudnih funkcija, naročito u manjim lokalnim samoupravama, radi boljeg upoznavanja praksi Evropskog suda za ljudska prava i presuda po pitanju određivanja i produženja pritvora, a što u krajnjem treba da doprinese većoj primjeni evropskih standarda prilikom lišenja slobode i većoj zaštiti lične slobode, kao jednog od osnovnih ljudskih prava.

Finansira
Evropska unija

Crna Gora
Ministarstvo javne uprave

Beogradski centar za ljudska prava

„Ovaj izvještaj je nastao u okviru Projekta „Ka većoj vidljivosti u određivanjima pritvora na lokalnom nivou“, a podržan je kroz program malih grantova projekta „Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori“ IPA/2022/439-819, dodijeljen od Evropske unije, uz kofinansiranje Ministarstva javne uprave. Sadržaj analize je isključiva odgovornost Nevladine organizacije Akcija za socijalnu pravdu i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.“